

Raport z ogólnopolskiego badania ankietowego na temat postaw wobec palenia tytoniu

TNS Polska dla Głównego Inspektoratu Sanitarnego

Warszawa 2013

Spis treści

Metodologia badań.....	4
Opis wyników badania	7
1. Palenie tytoniu.....	7
1.1. Codzienne palenie wg czynników społeczno-demograficznych..	7
1.2. Okazjonalni palacze	11
1.3. Byli palacze	12
1.4. Nigdy nie palący.....	12
2. Bierne narażenie na dym tytoniowy	13
2.1 Narażenie na bierne palenie w domu.....	13
2.2 Narażenie na bierne palenie w innych miejscach.....	15
2.3 Palenie w obecności innych osób	24
3. Charakterystyka osób palących tytoń regularnie.....	25
4. Alternatywne formy używania tytoniu	30
5. Przestrzeganie zakazu palenia w miejscach publicznych i opinie na ten temat.....	33
6. Promocja papierosów i kampanie zachęcające do rzucenia palenia.	35
7. Podsumowanie.....	41
7.1 Postawy wobec palenia.....	41
7.2 Społeczno-ekonomiczne uwarunkowania palenia	41
7.3 Behawioralna charakterystyka palenia	41
7.4 Bierne narażenie na dym tytoniowy	42
7.5 Opinie i postawy wobec programów i polityki zdrowotnej ograniczającej palenie	42
7.6 Zmiany w postawach wobec palenia i polityki zdrowotnej ograniczającej palenie	43
8. Rekomendacje	43

Niniejszy raport został przygotowany w ramach projektu "Odświeżamy nasze miasta. TOB3CIT (Tobacco Free Cities)" koordynowanego przez Główny Inspektorat Sanitarny. Badanie zostało zrealizowane dzięki dotacji Światowej Fundacji ds. Walki z Chorobami Płuc (ang. World Lung Foundation).

Za treść niniejszego raportu wyłączną odpowiedzialność ponoszą jego autorzy i w żadnych okolicznościach treść niniejszego raportu nie może być uznawana za odzwierciedlenie stanowiska Międzynarodowej Unii ds. Zwalczenia Gruźlicy i Chorób Płuc (Unii) lub Darczyńców.

Raport został przygotowany przez TNS Polska we współpracy z Panem Krzysztofem Przewoźniakiem z Zakładu Epidemiologii i Prewencji Nowotworów Centrum Onkologii-Instytut im. M. Skłodowskiej-Curie.

Metodologia badań

Badanie zrealizowane zostało w ramach projektu Omnibus w dniach 2-5 sierpnia 2013 roku.

Badanie Omnibus przeprowadzane jest na reprezentatywnej, ogólnopolskiej próbie 1002 osób w wieku 15+, techniką CAPI.¹

Próba ma charakter losowo-kwotowy – zapewnia losowy dobór lokalizacji do badania, a jednocześnie gwarantuje zgodność struktury próby ze strukturą populacji, eliminując potrzebę ważenia danych.

Losowanie punktów realizacji badania

Operat losowania stanowi baza adresowa GUS, utworzona na bazie najbardziej aktualnego zbioru rejonów statystycznych i obwodów spisowych. Z bazy GUS została wylosowana próba matka, licząca 100 tys. mieszkań. Jest ona podstawą do losowania prób do badań omnibusowych i innych.

Próba matka wylosowana została w losowaniu dwustopniowym, gdzie jednostki pierwszego stopnia były zdefiniowane jako:

- (1) rejon statystyczny w miastach,
- (2) obwody spisowe na wsi.

W celu wylosowania jednostek pierwszego stopnia zastosowany został schemat losowania warstwowego z prawdopodobieństwami wyboru proporcjonalnymi do liczby mieszkań w JPS. Jednostki pierwszego stopnia losowane były oddzielnie w każdej warstwie według procedury zaproponowanej przez Hartley'a i Rao.

W drugim etapie losowania zostały wylosowane mieszkania. Losowanie mieszkań przeprowadzono w każdym JPS wylosowanym do próby. W danym JPS mieszkania losowano przy zastosowaniu procedury losowania prostego bez powtórzeń tj. ze zbioru [1; Mwhi] losujemy w każdym JPS bez powtórzeń 5 liczb całkowitych. Stanowią one numery porządkowe mieszkań w JPS.

Z tak wylosowanej próby matki losowanych jest 200 adresów, które określają punkty realizacji badania w badaniu omnibus. Losowanie ma charakter warstwowy, przebiega w warstwach zdefiniowanych przez skrzyżowanie województw i pięciu klas miejscowości. Liczba punktów realizacji badania losowanych z danej warstwy jest proporcjonalna do liczby ludności w wieku 15

¹ Wywiady realizowane metodą CAPI to wywiady bezpośrednie z respondentami (face to face) przeprowadzane przy użyciu laptopów. Ankieter wpisuje odpowiedzi respondenta w elektroniczny kwestionariusz, co pozwala sprawniej przeprowadzić wywiad i łatwiej zanalizować wyniki. Dodatkowo, metoda ta pozwala na rozwinięcie aspektu graficznego, dodając grafikę jako integralną część kwestionariusza np. możliwość badania wizerunku marki poprzez prezentowanie na ekranie laptopa logotypów itp.

lat i więcej w tej warstwie. W każdym punkcie realizacji badania przeprowadzanych jest 5 wywiadów.

Tab.1 Struktura ludności 15+

	wieś	m do 20 tys.	m 20-100 tys.	m 100-500 tys.	m pow. 500 tys.	Ogółem
Dolnośląskie	2,2	1,3	1,7	0,6	1,7	7,6
Kujawsko-pomorskie	2,1	0,9	0,7	1,8	0,0	5,4
Lubelskie	3,0	0,6	1,1	0,9	0,0	5,6
Lubuskie	0,9	0,7	0,3	0,6	0,0	2,6
Łódzkie	2,4	0,5	1,8	0,0	2,0	6,7
Małopolskie	4,3	0,9	1,1	0,3	2,0	8,6
Mazowieckie	4,8	1,4	2,0	0,9	4,6	13,7
Opolskie	1,3	0,6	0,5	0,3	0,0	2,7
Podkarpackie	3,2	0,6	1,2	0,5	0,0	5,5
Podlaskie	1,2	0,4	0,7	0,8	0,0	3,1
Pomorskie	1,9	0,6	1,5	1,9	0,0	5,8
Śląskie	2,7	0,8	3,0	5,8	0,0	12,3
Świętokrzyskie	1,8	0,5	0,5	0,5	0,0	3,3
Warmińsko-mazurskie	1,4	0,7	0,7	0,8	0,0	3,7
Wielkopolskie	3,8	1,4	1,8	0,3	1,5	8,8
Zachodniopomorskie	1,3	0,9	0,9	1,4	0,0	4,4
Ogółem	38,2	12,9	19,5	17,5	11,9	100

Źródło: GUS 2011

Tab.2 Struktura próby w badaniu omnibus

	wieś	m do 20 tys.	m 20-100 tys.	m 100-500 tys.	m pow. 500 tys.	Ogółem
Dolnośląskie	2,0	1,5	1,5	0,5	2,0	7,5
Kujawsko-pomorskie	2,0	1,0	0,5	2,0		5,5
Lubelskie	3,0	0,5	1,0	1,0		5,5
Lubuskie	1,0	0,5	0,5	0,5		2,5
Łódzkie	2,5	0,5	2,0		2,0	7,0
Małopolskie	4,0	1,0	1,0	0,5	2,0	8,5
Mazowieckie	4,5	1,5	2,0	1,0	4,5	13,5
Opolskie	1,5	0,5	0,5	0,5		3,0
Podkarpackie	3,5	0,5	1,0	0,5		5,5
Podlaskie	1,0	0,5	0,5	1,0		3,0
Pomorskie	2,0	0,5	1,5	2,0		6,0
Śląskie	2,5	1,0	3,5	5,0		12,0
Świętokrzyskie	2,0	0,5	0,5	0,5		3,5
Warmińsko-mazurskie	1,5	0,5	0,5	1,0		3,5
Wielkopolskie	3,5	1,5	2,0	0,5	1,5	9,0
Zachodniopomorskie	1,5	1,0	1,0	1,0		4,5
Ogółem	38,0	13,0	19,5	17,5	12,0	100

Dobór respondentów w trakcie badania

Respondenci dobierani są do badania zgodnie z kwotą, ze względu na cechy: płeć i wiek. Proporcje do kwot zostały zdefiniowane w oparciu o rozkład populacji w wieku 15 lat i więcej.

Tab.3 Struktura ludności 15+ i kwoty w badaniu omnibus: płeć

PŁEĆ	N	%	kwota n	kwota %
mężczyźni	15485585	47,7	477	47,7
kobiety	16955947	52,3	523	52,3
Ogółem	32441532	100	1000	100

Tab.3 Struktura ludności 15+ i kwoty w badaniu omnibus: wiek

WIEK	N	%	kwota n	kwota %
15-19	2418066	7,5	75	7,5
20-29	6140509	18,9	189	18,9
30-39	5808782	17,9	179	17,9
40-49	4792211	14,8	147	14,8
50-59	5770823	17,8	178	17,8
60 +	7511141	23,2	232	23,2
Ogółem	32441532	100	1000	100

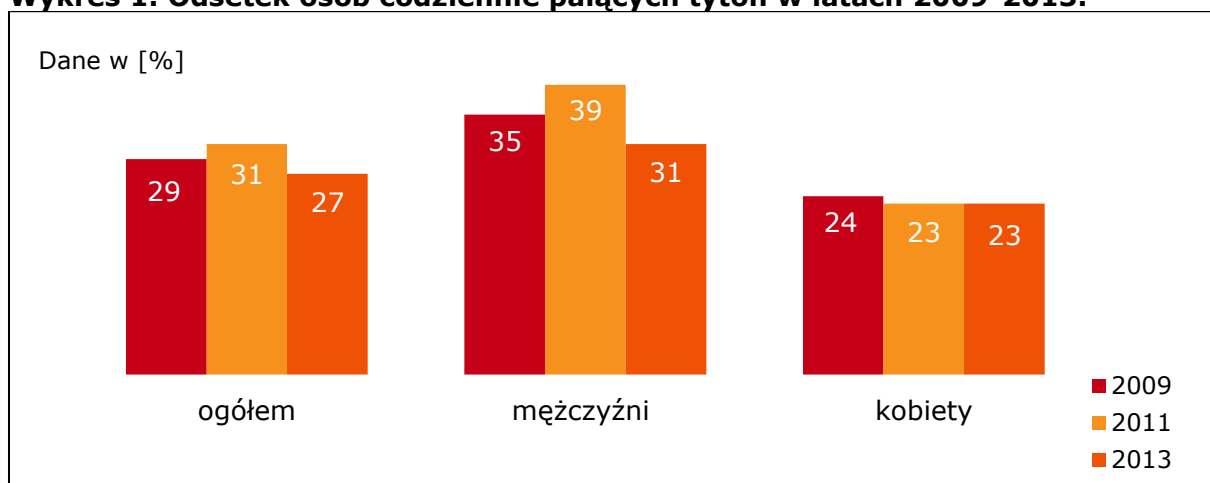
Opis wyników badania

1. Palenie tytoniu

W roku 2013 do nałogowego (codziennego) palenia przyznaje się 27% badanych. Jest to nieznacznie mniej niż w roku 2009 i 2011 (spadek odsetka palących odpowiednio o 2 punkty procentowe i 4 punkty procentowe).

Ogólnie mężczyźni palą częściej niż kobiety (31% wobec 23%), jednak zarówno wśród mężczyzn, jak i wśród kobiet zauważa się spadek odsetka osób palących w porównaniu do poprzednich pomiarów. Spadek odsetka palących obserwowany wśród mężczyzn jest większy niż wśród kobiet – w porównaniu do roku 2011, o 8 punktów procentowych zmniejszył się odsetek mężczyzn, którzy przyznają się do codziennego palenia. Podczas gdy odsetek palących kobiet jest niższy niż w 2009 roku, ale taki sam, jak w 2011.

Wykres 1. Odsetek osób codziennie palących tytoń w latach 2009-2013.

N=1002

1.1. Codzienne palenie wg czynników społeczno-demograficznych

1.1.1 WIEK

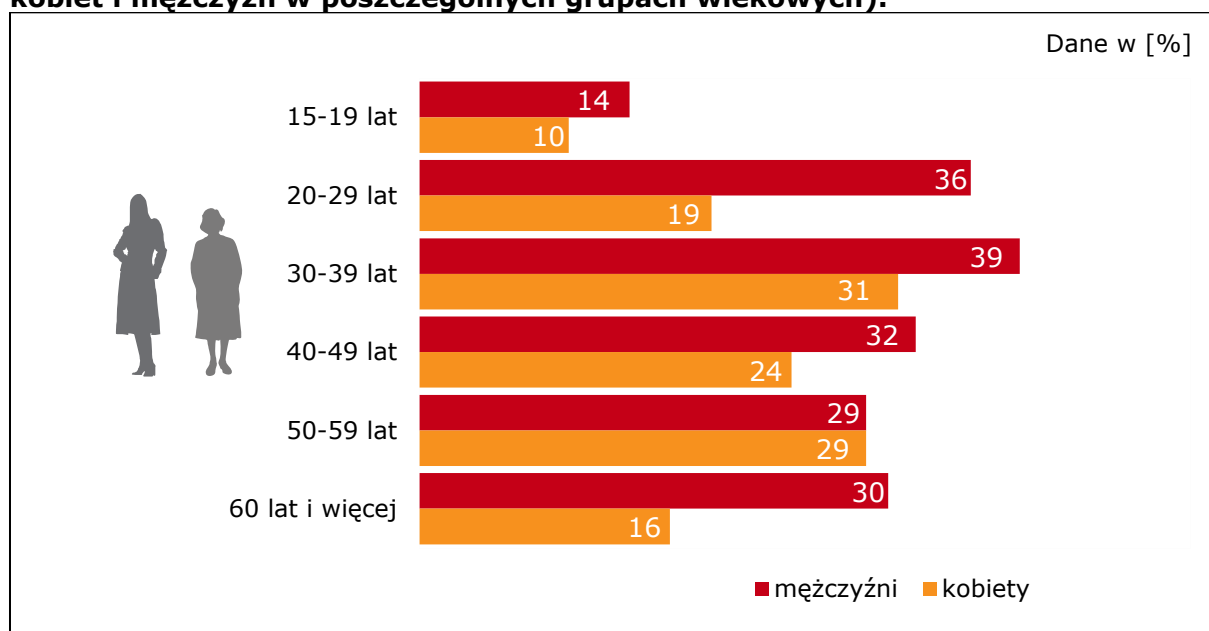
Jak wynika z badań, odsetek osób, które palą regularnie, jest najniższy wśród osób młodych w grupie 15-19 latków (14% mężczyzn oraz 10% kobiet w tym wieku przyznaje się do codziennego palenia).

W młodszych grupach wiekowych proporcja palących mężczyzn wzrasta wraz z wiekiem – największy odsetek palących mężczyzn obserwuje się wśród 20-29-latków (36%) oraz 30-39-latków (39%). W grupach 40-49-latków (32%), 50-59-latków (29%) oraz wśród osób w grupie 60+ odsetek mężczyzn palących nieznacznie spada (30%).

Wśród kobiet największy odsetek palących regularnie zauważa się w grupie 30-39-latek (31%) oraz 50-59-latek (29%). Co ciekawe, dość duże różnice pomiędzy kobietami i mężczyznami, którzy regularnie sięgają po papierosy, widoczne są w grupie 20-29-latków (36% palących mężczyzn wobec 19% palących kobiet) oraz w grupie 60+ (30% mężczyzn wobec 16% kobiet).

W porównaniu do danych z 2011 roku znacznie wzrósł odsetek palących mężczyzn w grupie 15-19 latków – obecnie 14% chłopców w tym wieku przyznaje się do palenia papierosów, w 2011 było ich zaledwie 3%.

Wykres 2. Regularne palenie a wiek (odsetek osób palących codziennie wśród kobiet i mężczyzn w poszczególnych grupach wiekowych).

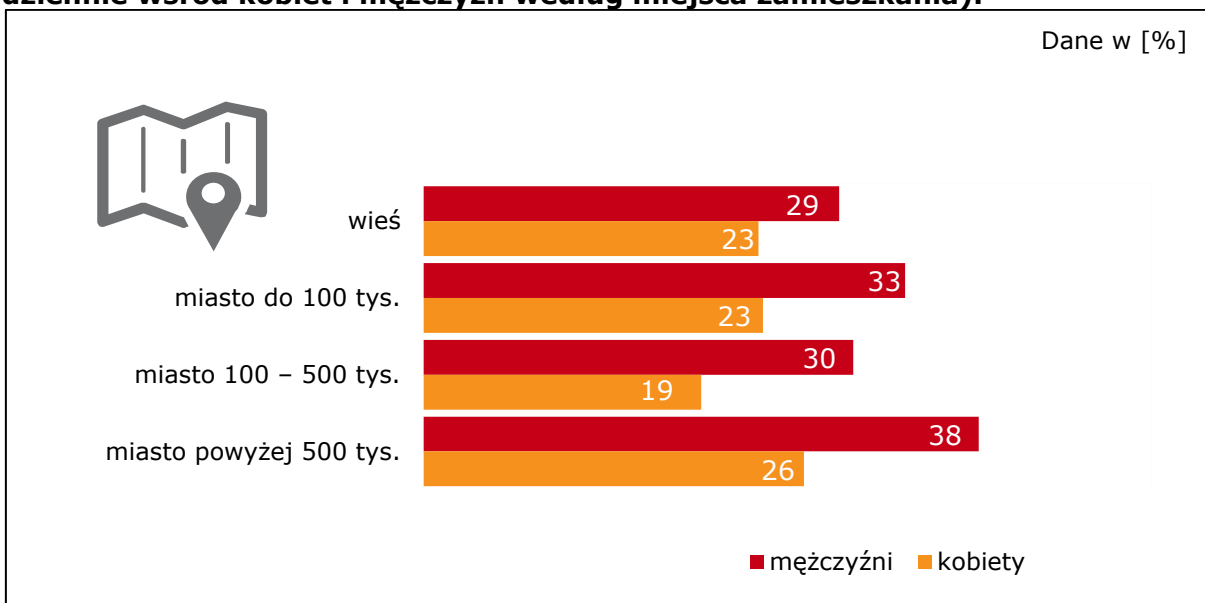

mężczyźni N=477, kobiety N=525

1.1.2 MIEJSCE ZAMIESZKANIA

Fakt nałogowego palenia tytoniu w małym stopniu uzależniony jest od miejsca zamieszkania respondentów. Największy odsetek badanych przyznających się do regularnego palenia jest wśród mieszkańców miast powyżej 500 tys. (38% mężczyzn oraz 26% kobiet). Niezależnie od miejsca zamieszkania, mężczyźni palą wyraźnie częściej niż kobiety. Najmniejszy odsetek palących (19%) odnotowano wśród kobiet w miastach liczących 100-500 tys. mieszkańców. Natomiast wśród mężczyzn stosunkowo najmniejszy odsetek (29%) przyznaje się do regularnego palenia na wsi.

Wykres 3. Regularne palenie a miejsce zamieszkania (odsetek osób palących codziennie wśród kobiet i mężczyzn według miejsca zamieszkania).

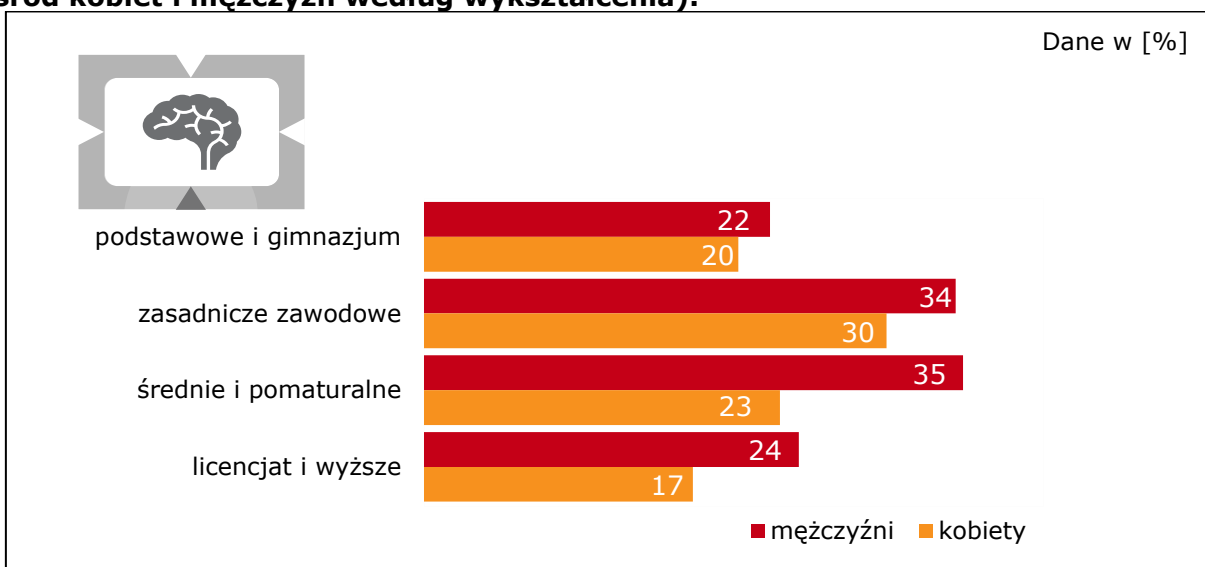

mężczyźni N=477, kobiety N=525

1.1.3 WYKSZTAŁCENIE

Najwyższy odsetek osób przyznających się do nałogowego palenia jest w grupie posiadającej wykształcenie zasadnicze zawodowe (34% wśród mężczyzn, 30% wśród kobiet) oraz średnie i pomaturalne (w tej grupie do palenia przyznaje się 35% mężczyzn oraz 23% kobiet). Najrzadziej nałogowo palą kobiety z wykształceniem „licencjat i wyższe” – 17%, natomiast wśród mężczyzn najmniejszy odsetek palących (22%) jest wśród posiadaczy wykształcenia podstawowego lub gimnazjalnego.

Wykres 4. Regularne palenie a wykształcenie (odsetek osób palących codziennie wśród kobiet i mężczyzn według wykształcenia).

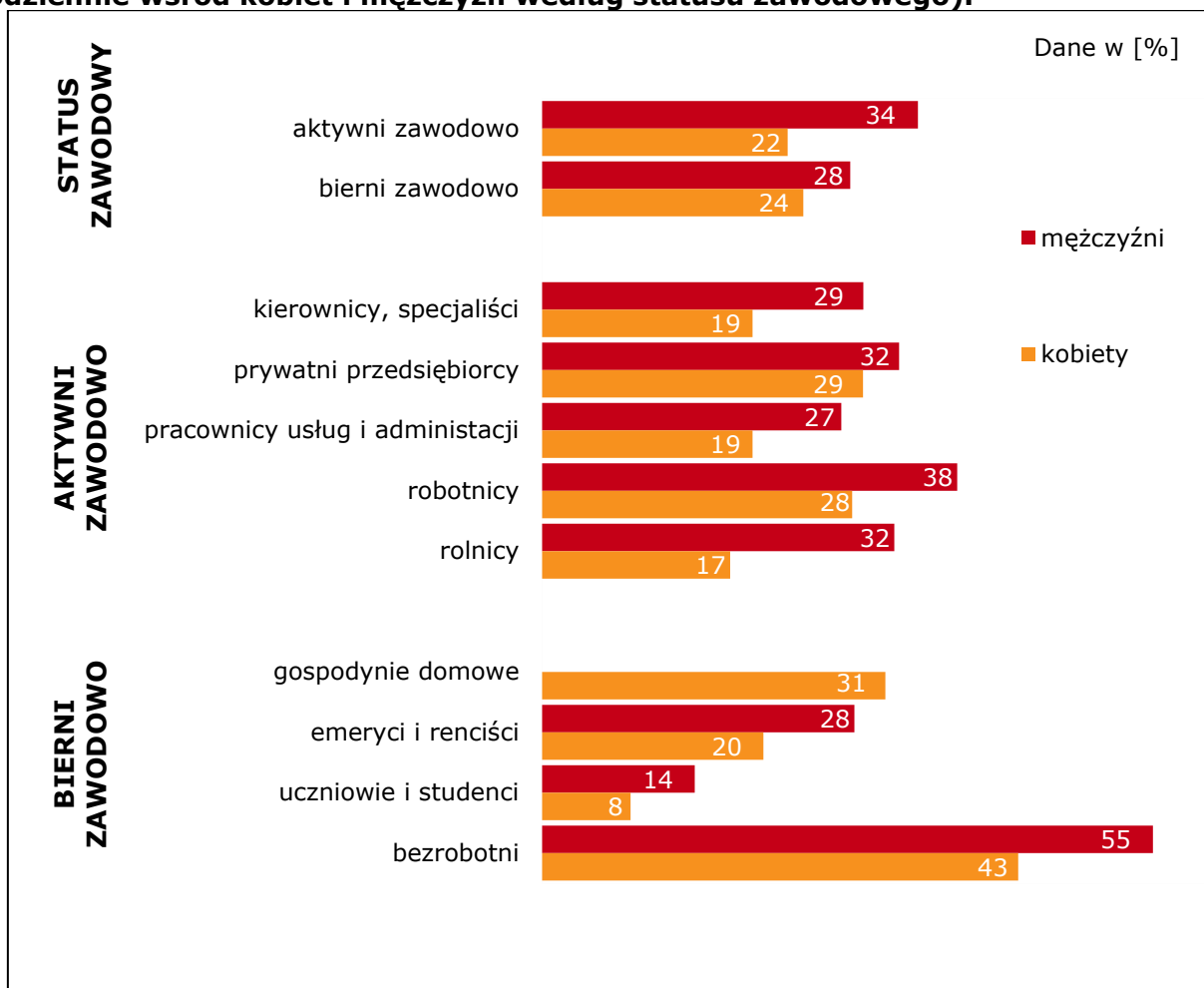
mężczyźni N=477, kobiety N=525

1.1.4 STATUS ZAWODOWY

Mężczyźni aktywni zawodowo palą nieznacznie częściej niż bierni zawodowo (34% wobec 28%). Natomiast wśród kobiet tendencja ta jest odwrotna (pali 22% kobiet aktywnych zawodowo i 24% biernych zawodowo).

Jeśli chodzi o kobiety to najczęściej nałogowe palenie tytoniu dotyczy pań, które są prywatnymi przedsiębiorcami (29%), gospodyniami domowymi (31%) oraz bezrobotnych (43%). Wśród mężczyzn najczęściej po papierosy sięgają robotnicy (38%) oraz bezrobotni (55%). Najrzadziej do regularnego palenia przyznają się uczniowie i studenci, zarówno wśród kobiet (8%), jak i wśród mężczyzn (14%).

Wykres 5. Regularne palenie a status zawodowy (odsetek osób palących codziennie wśród kobiet i mężczyzn według statusu zawodowego).

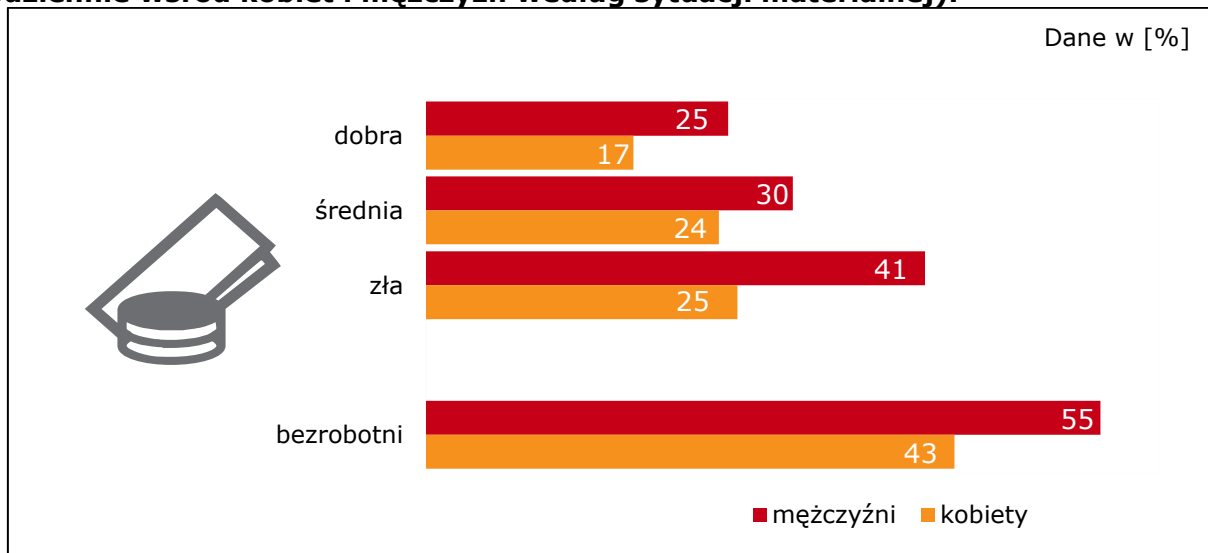
mężczyźni N=477, kobiety N=525

1.1.5 SYTUACJA MATERIALNA / BEZROBOCIE

Im gorsza sytuacja materialna badanych, tym częściej deklarują oni regularne palenie papierosów – 41% mężczyzn oraz 25% kobiet w złej sytuacji materialnej.

Im sytuacja lepsza, tym deklaracje nałogowego palenia są rzadsze i wśród osób w dobrej sytuacji materialnej pali już tylko 25% mężczyzn oraz 17% kobiet. Największy odsetek osób przyznających się do nałogowego palenia to bezrobotni - po papierosy regularnie sięga 55% bezrobotnych mężczyzn oraz 43% bezrobotnych kobiet.

Wykres 6. Regularne palenie a sytuacja materialna (odsetek osób palących codziennie wśród kobiet i mężczyzn według sytuacji materialnej).

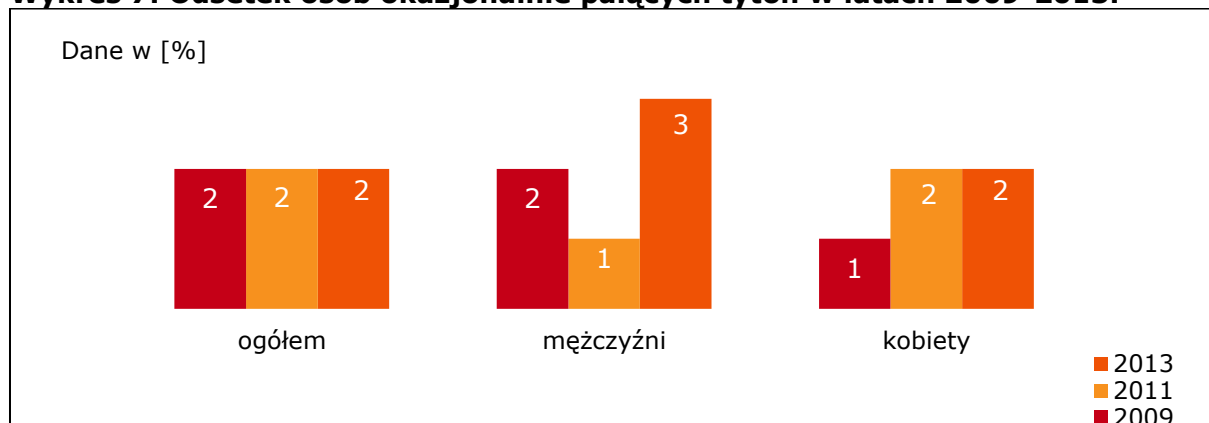

mężczyźni N=477, kobiety N=525

1.2. Okazjonalni palacze

Trzech na stu mężczyzn (3%) oraz dwie kobiety na sto (2%) deklarują, że mimo, iż nie palą regularnie, to zdarza im się okazjonalnie palić tytoń. W 2013 roku nieznacznie większy odsetek badanych, w porównaniu do roku 2011 i 2009, przyznaje, że zdarza im się palić tytoń.

Wykres 7. Odsetek osób okazjonalnie palących tytoń w latach 2009-2013.

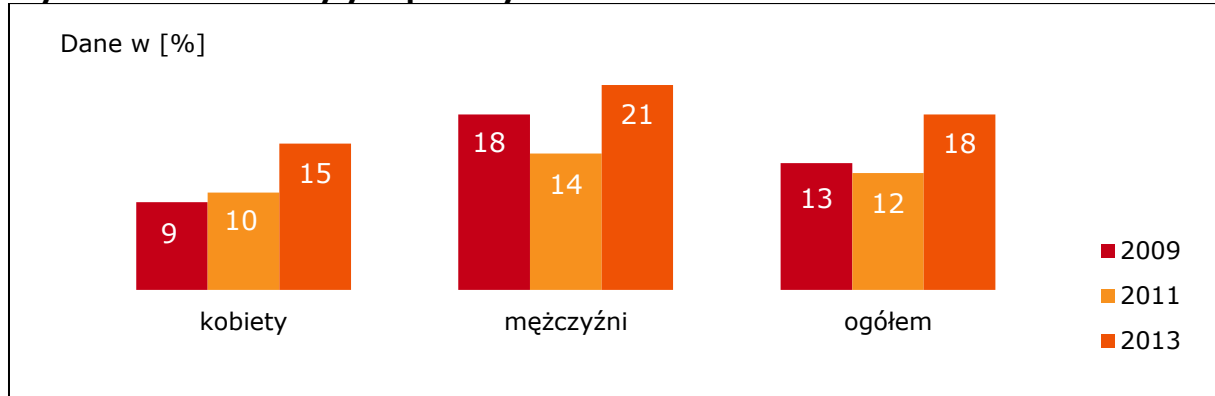

N=1002

1.3. Byli palacze

21% mężczyzn oraz 15% kobiet przyznaje, że chociaż obecnie nie palą, to w przeszłości regularnie palili tytoni. Takich osób (byłych palaczy) jest nieznacznie więcej niż w badaniach z 2009 i 2011 roku.

Wykres 8. Odsetek byłych palaczy w latach 2009-2013.

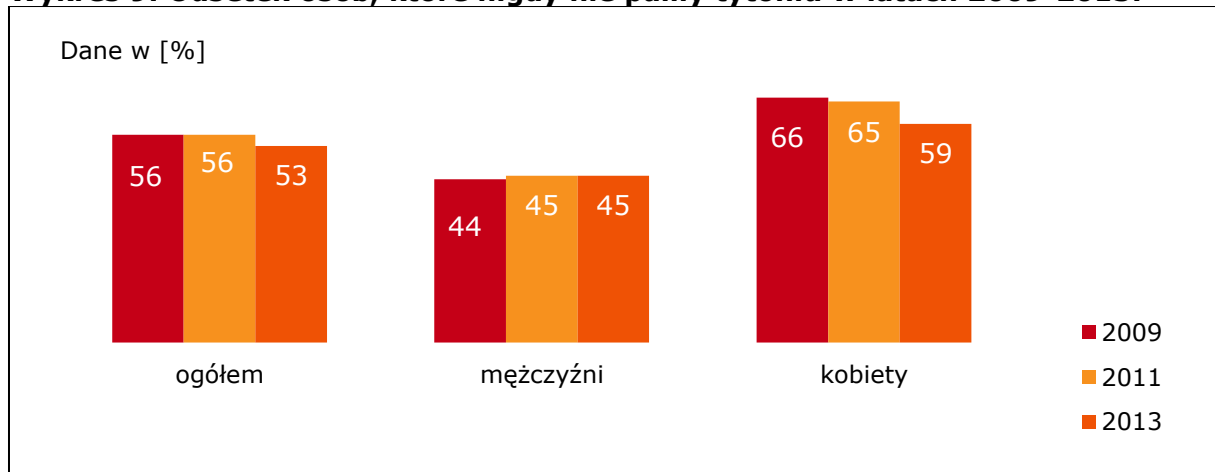

N=1002

1.4. Nigdy nie palący

45% mężczyzn oraz 59% kobiet deklaruje, że nigdy nie palili tytoniu. W porównaniu do danych z 2009 oraz 2011 roku odsetek nigdy nie palących mężczyzn nie zmienił się istotnie, natomiast jeśli chodzi o kobiety, to obecnie mniejsza część z nich przyznaje, że nigdy nie sięgnęła po papierosa (spadek o 6 punktów procentowych w porównaniu do roku 2011 oraz 7 punktów procentowych względem roku 2009).

Wykres 9. Odsetek osób, które nigdy nie paliły tytoniu w latach 2009-2013.

N=1002

2. Bierne narażenie na dym tytoniowy

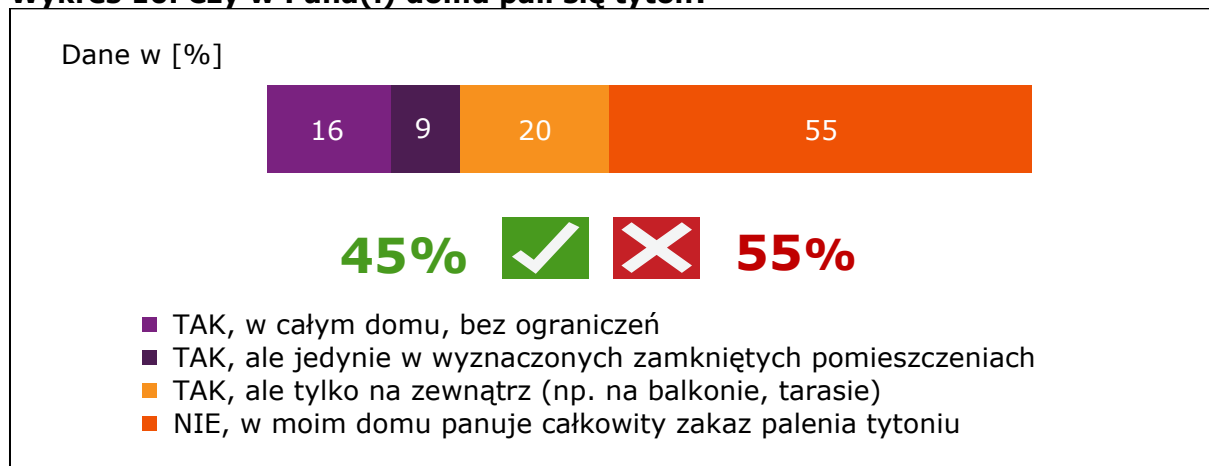
2.1 Narażenie na bierne palenie w domu

45% badanych przyznaje, że w ich domu pali się tytoń. Z czego:

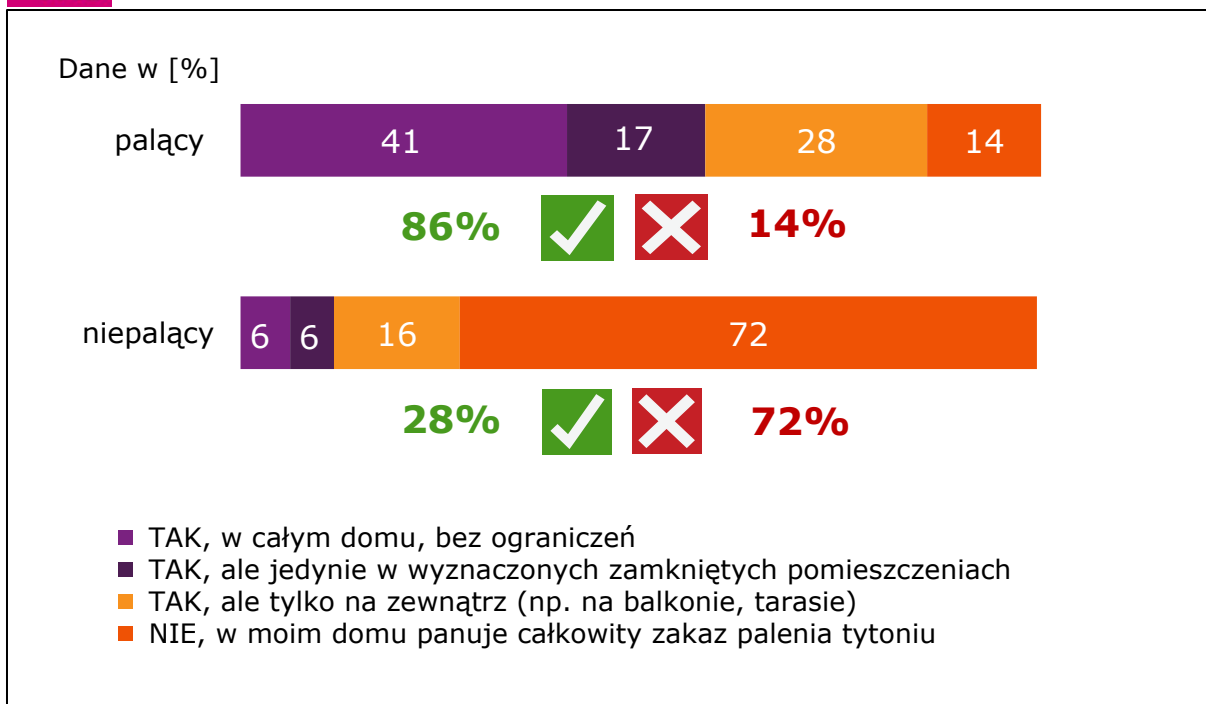
- 16% deklaruje, że „tak, w całym domu, bez ograniczeń”;
- 9% - „tak, ale jedynie w wyznaczonych zamkniętych pomieszczeniach”;
- 20% - „tak, ale tylko na zewnątrz”.

Wśród osób palących zdecydowana większość (86%) przyznaje, że w ich domu pali się tytoń. Ponadto, aż 41% z nich deklaruje, że pali się w całym domu, bez ograniczeń. Natomiast 72% spośród osób niepalących deklaruje, że w ich domu obowiązuje całkowity zakaz palenia.

Wykres 10. Czy w Pana(i) domu pali się tytoń?

N=1002

palący N=294, niepalący N=708

28% Polaków deklaruje, że w ich miejscu pracy/miejscu nauki palenie jest dozwolone tylko na zewnątrz budynku, a 19% przyznaje, że jest zabronione we wszystkich pomieszczeniach, a także na zewnątrz budynku.

Wykres 11. Czy w Pana(i) miejscu pracy lub miejscu nauki palenie jest..?

N=1002

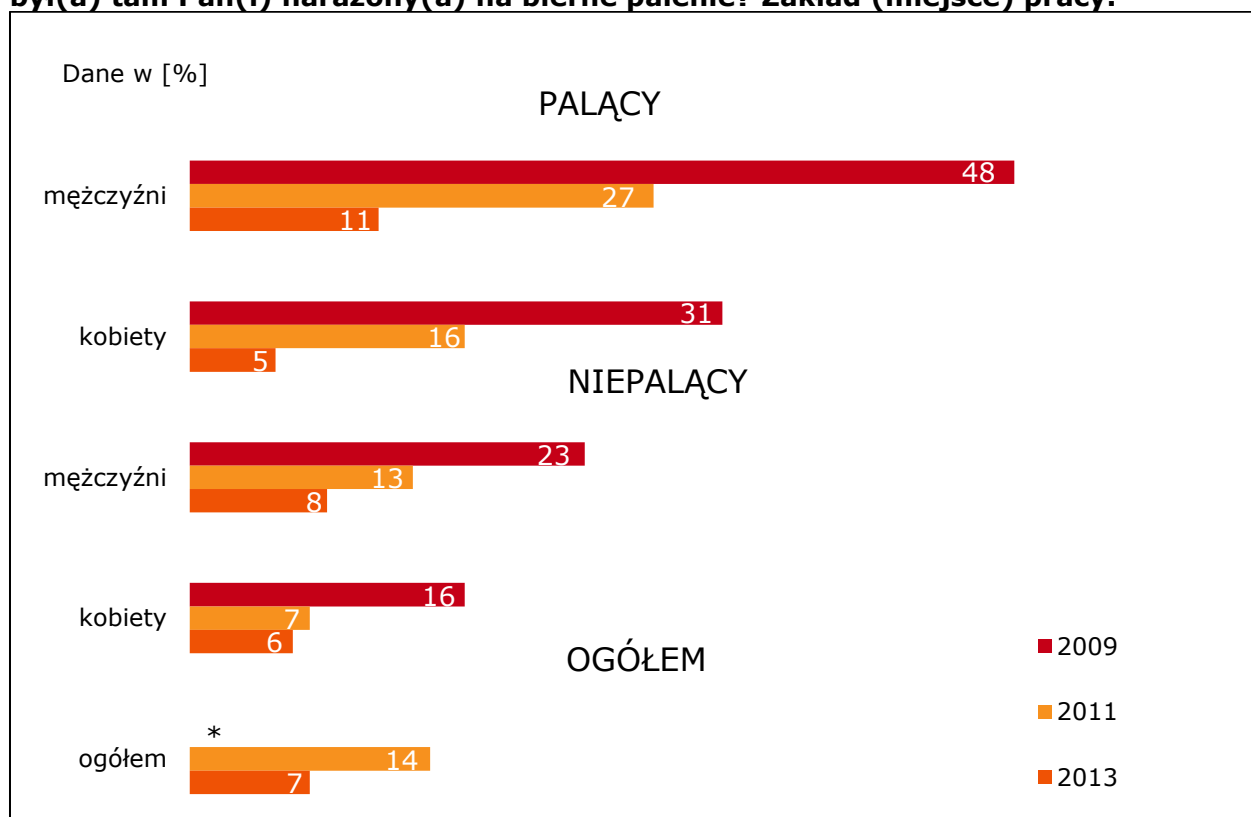
2.2 Narażenie na bierne palenie w innych miejscach

2.2.1 ZAKŁAD (MIEJSCE) PRACY

Odsetek osób narażonych na bierne palenie w miejscu pracy w ciągu ostatnich kilku lat systematycznie spada. Obecnie 11% palących mężczyzn i 5% palących kobiet jest narażone na bierne palenie w zakładzie pracy. Wśród niepalących odsetek ten jest niższy w przypadku mężczyzn (8%), a w przypadku kobiet jest o 1 punkt procentowy wyższy niż wśród kobiet palących (6%).

W porównaniu z 2011 rokiem odsetek osób narażonych na dym tytoniowy zmniejszył się o 16 punktów procentowych wśród palących mężczyzn, o 11 punktów procentowych wśród palących kobiet oraz o 5 punktów procentowych wśród niepalących mężczyzn, natomiast wśród niepalących kobiet wzrósł o 1 punkt procentowy.

Wykres 12. Czy przebywając w ostatnim miesiącu w wymienionych miejscach był(a) tam Pan(i) narażony(a) na bierne palenie? Zakład (miejsce) pracy.

palący N=294, niepalący N=708;

* – brak danych z 2009 roku.

2.2.2 LOKALE GASTRONOMICZNE

Tendencja spadkowa dotyczy także odsetka osób narażonych na bierne palenie w lokalach gastronomicznych. Mężczyźni (zarówno palący, jak i niepalący) częściej niż kobiety stykają się z dymem tytoniowym w tego typu miejscach. Największy odsetek osób miał kontakt z dymem tytoniowym w barach i pubach –

25% mężczyzn palących, 21% niepalących oraz 10% kobiet palących i 17% niepalących. Dość duży spadek odsetka osób narażonych na bierne palenie zauważa się wśród osób palących (kontakt z dymem tytoniowym w miejscach takich, jak kawiarnie i restauracje) – o 14 punktów procentowych wśród palących mężczyzn i 6 punktów procentowych wśród palących kobiet (kawiarnie); o 9 punktów procentowych wśród palących mężczyzn i o 5 punktów procentowych wśród palących kobiet (restauracje).

Jeśli chodzi o odsetek osób niepalących zaszły jedynie nieznaczne zmiany w rozkładach odpowiedzi.

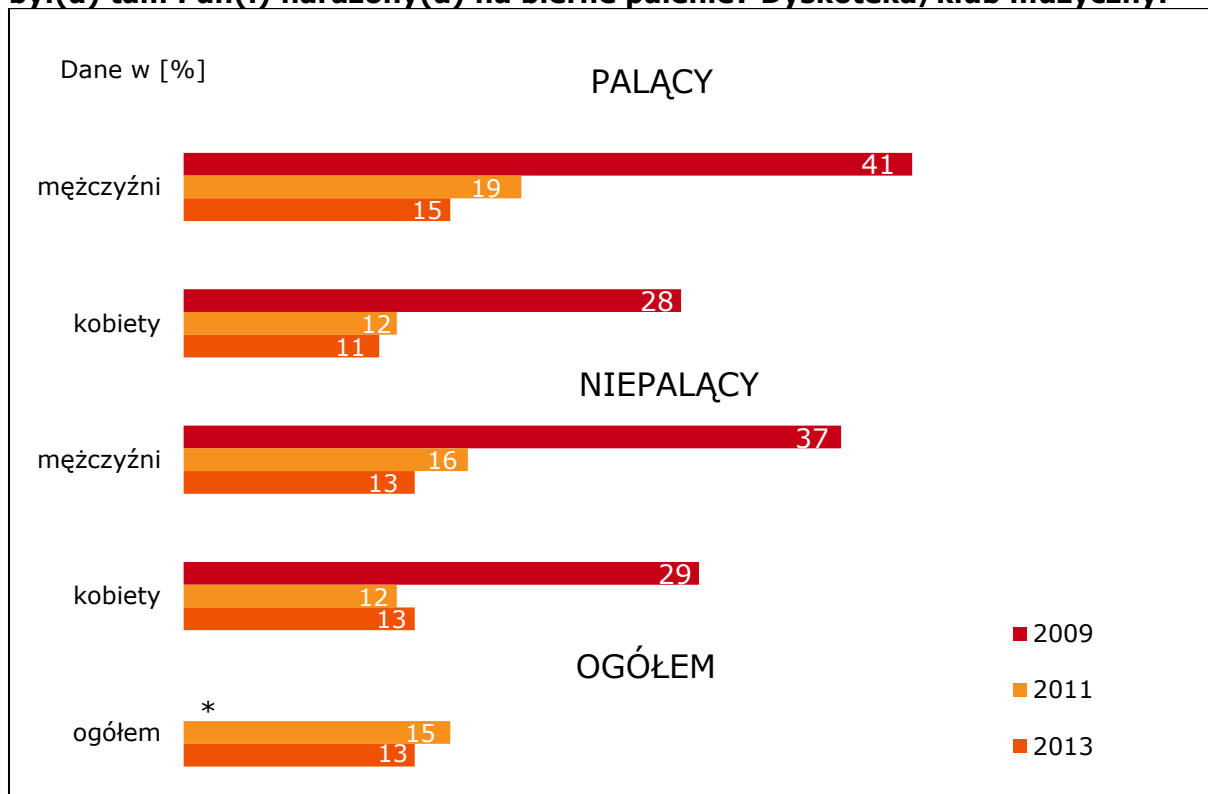
			2009	2011	2013
PALĄCY	mężczyźni	bar/ pub	66%	29%	25%
		kawiarnia	51%	21%	7%
		restauracja	40%	15%	6%
	kobiety	bar/ pub	48%	17%	10%
		kawiarnia	40%	11%	5%
		restauracja	30%	8%	3%
NIEPALĄCY	mężczyźni	bar/ pub	49%	21%	21%
		kawiarnia	40%	12%	8%
		restauracja	31%	9%	8%
	kobiety	bar/ pub	32%	15%	17%
		kawiarnia	26%	9%	8%
		restauracja	22%	8%	6%
OGÓŁEM	bar/ pub	*	20%	19%	
	kawiarnia	*	12%	8%	
	restauracja	*	10%	6%	

* – brak danych z 2009 roku.

2.2.3 DYSKOTEKA/KLUB MUZYCZNY

W porównaniu do roku 2011 nieznacznie mniejszy odsetek badanych narażony jest na bierne palenie w dyskotekach i klubach muzycznych. Palono w nich w obecności 15% palących mężczyzn (spadek o 4 punkty procentowe w porównaniu do roku 2011) i 11% palących kobiet (spadek o 1 punkt procentowy), a także 13% niepalących mężczyzn (spadek o 3 punkty procentowe) i takiego samego odsetka niepalących kobiet (wzrost o 1 punkt procentowy).

Wykres 13. Czy przebywając w ostatnim miesiącu w wymienionych miejscach był(a) tam Pan(i) narażony(a) na bierne palenie? Dyskoteka/klub muzyczny.

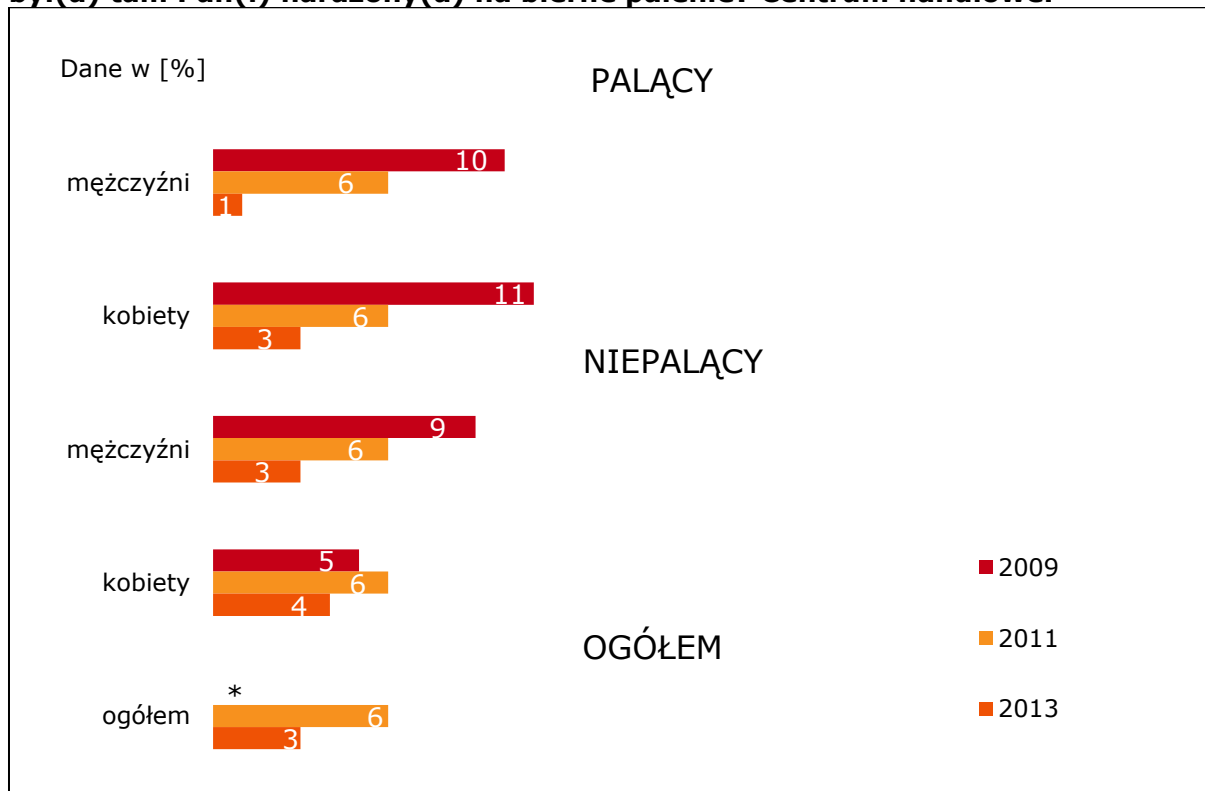

palący N=294, niepalący N=708; * – brak danych z 2009 roku.

2.2.4 CENTRUM HANDLOWE

Narażenie na kontakt z dymem tytoniowym w centrach handlowych jest nieznaczne i spadło w porównaniu do wyników z poprzednich pomiarów (z 2009 i 2011 roku). Obecnie 1% palących mężczyzn, 3% palących kobiet oraz 3% niepalących mężczyzn i 4% niepalących kobiet przyznaje, że w ich obecności palono w centrach handlowych.

Wykres 14. Czy przebywając w ostatnim miesiącu w wymienionych miejscach był(a) tam Pan(i) narażony(a) na bierne palenie? Centrum handlowe.

palący N=294, niepalący N=708; * – brak danych z 2009 roku.

2.2.5 OBIEKTY SPORTOWE, REKREACYJNO-WYPOCZYNKOWE ORAZ MIEJSCA ZABAW DZIECI

Jeśli chodzi o narażenie na bierne palenie w obiektach sportowych i rekreacyjno-wypoczynkowych, wśród palących mężczyzn zauważa się niewielki wzrost kontaktu z dymem tytoniowym w porównaniu do 2011 roku. Obecnie wśród palących mężczyzn 11% przyznaje, że było narażonych na bierne palenie w obiektach sportowych, 9% w obiektach rekreacyjno-wypoczynkowych, a 5% w miejscach zabaw dzieci.

Pozostałe grupy badanych były w mniejszym stopniu narażone na bierne palenie niż w poprzednich latach. W obecności 2% palących kobiet palono tytoń w obiektach sportowych, 8% w obiektach rekreacyjno-sportowych a w obecności 9% w miejscach zabaw dzieci. Wśród niepalących mężczyzn było to odpowiednio – 7%, 9% i 3%, a wśród niepalących kobiet – 3%, 7%, 8%.

			2009	2011	2013
PALĄCY	mężczyźni	obiekty sportowe	34%	9%	11%
		obiekty rekreacyjno-wypoczynkowe	29%	5%	9%
		miejsca zabaw dzieci	19%	4%	5%
	kobiety	obiekty sportowe	20%	11%	2%
		obiekty rekreacyjno-wypoczynkowe	26%	8%	8%
		miejsca zabaw dzieci	18%	13%	9%
NIEPALĄCY	mężczyźni	obiekty sportowe	19%	9%	7%
		obiekty rekreacyjno-wypoczynkowe	23%	7%	9%
		miejsca zabaw dzieci	10%	7%	3%
	kobiety	obiekty sportowe	15%	5%	3%
		obiekty rekreacyjno-wypoczynkowe	16%	5%	7%
		miejsca zabaw dzieci	12%	5%	8%
OGÓŁEM	obiekty sportowe	*	8%	5%	
	obiekty rekreacyjno-wypoczynkowe	*	6%	8%	
	miejsca zabaw dzieci	*	6%	6%	

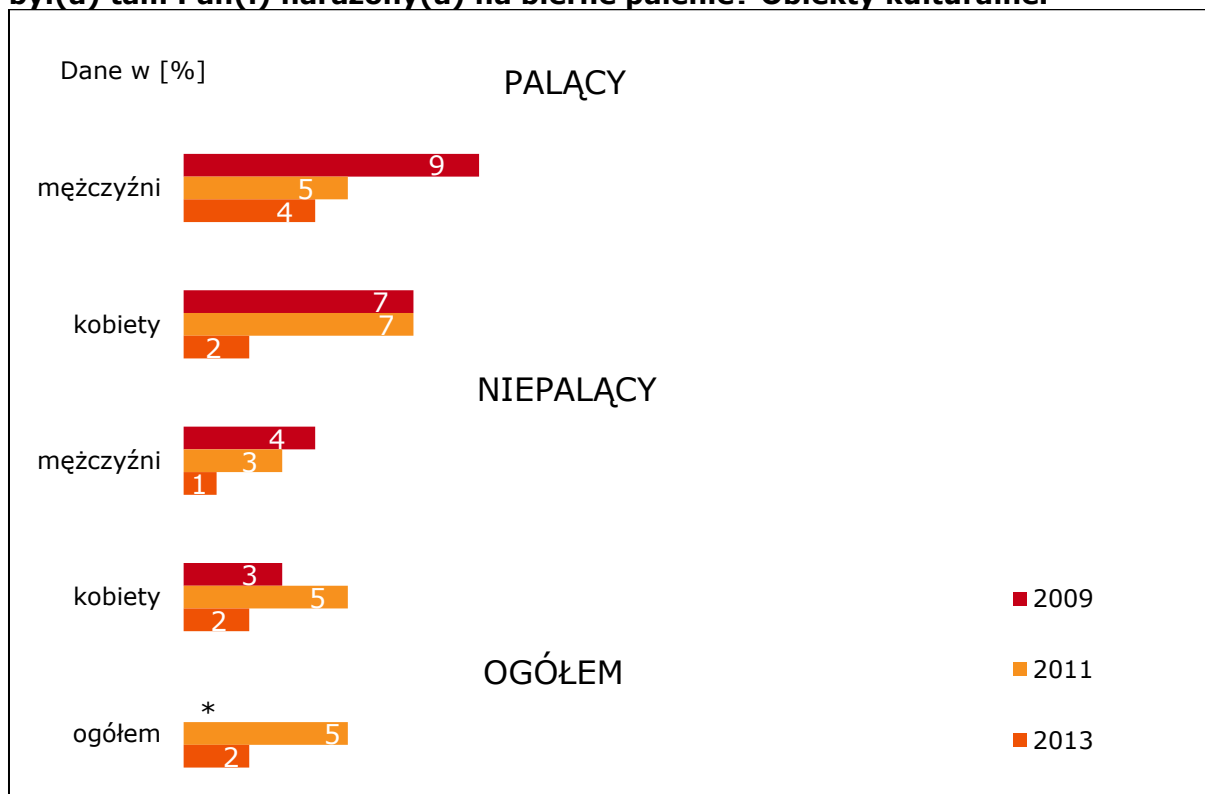
* – brak danych z 2009 roku.

2.2.6 OBIEKTY KULTURALNE

W 2013 roku narażenie na kontakt z dymem tytoniowym w obiektach kulturalnych jest niewielkie. Narażonych na niego było 4% palących mężczyzn i 2% palących kobiet oraz 1% niepalących mężczyzn i 2% niepalących kobiet.

W porównaniu do wyników z 2009 i 2011 roku mniejszy odsetek badanych deklaruje narażenie na dym tytoniowy w obiektach kulturalnych.

Wykres 15. Czy przebywając w ostatnim miesiącu w wymienionych miejscach był(a) tam Pan(i) narażony(a) na bierne palenie? Obiekty kulturalne.

palący N=294, niepalący N=708; * – brak danych z 2009 roku.

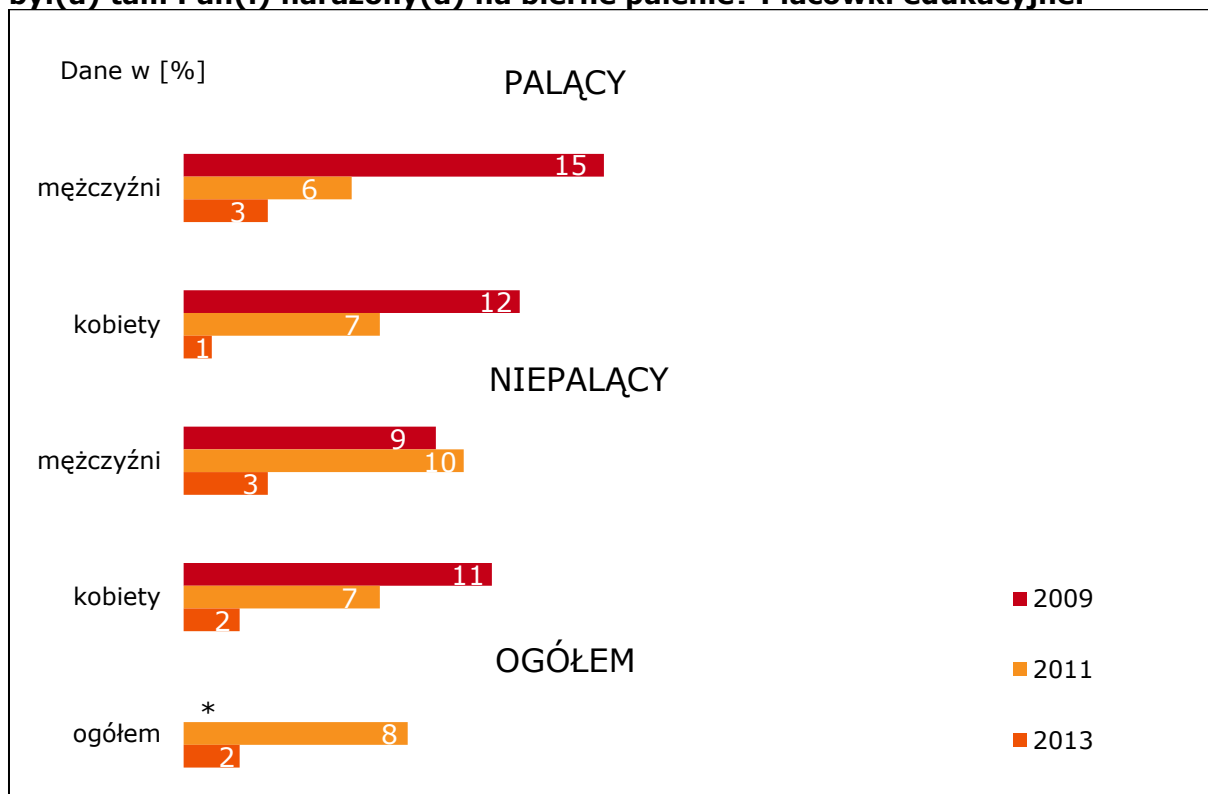
2.2.7 PLACÓWKI EDUKACYJNE

3% palących mężczyzn, 1% palących kobiet oraz 3% niepalących mężczyzn i 2% niepalących kobiet przyznaje, że w ich obecności palono tytoń w placówkach edukacyjnych.

Odsetek osób, które były narażone na bierne palenie w szkołach i innych placówkach edukacyjnych, jest mniejszy niż w pomiarach z 2009 oraz 2011 roku. O 3 punkty procentowe spadł odsetek palących mężczyzn narażonych na bierne palenie, a o 6 punktów procentowych odsetek palących kobiet. Wśród osób niepalących odnotowano spadek o 7 punktów procentowych – jeśli chodzi o niepalących mężczyzn i o 5 punktów procentowych wśród niepalących kobiet.

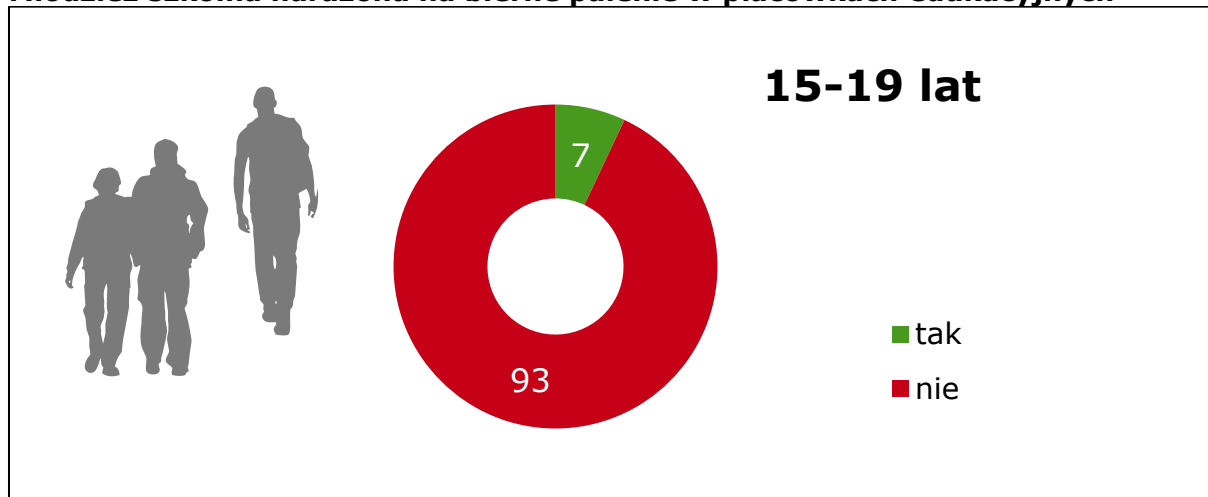
7% osób w grupie 15-19 latków przyznaje, że w ich obecności palono tytoń w placówkach edukacyjnych, natomiast 93% deklaruje, że nie było narażonych na bierne palenie w takich placówkach.

Wykres 16. Czy przebywając w ostatnim miesiącu w wymienionych miejscach był(a) tam Pan(i) narażony(a) na bierne palenie? Placówki edukacyjne.

palący N=294, niepalący N=708; * – brak danych z 2009 roku.

Młodzież szkolna narażona na bierne palenie w placówkach edukacyjnych

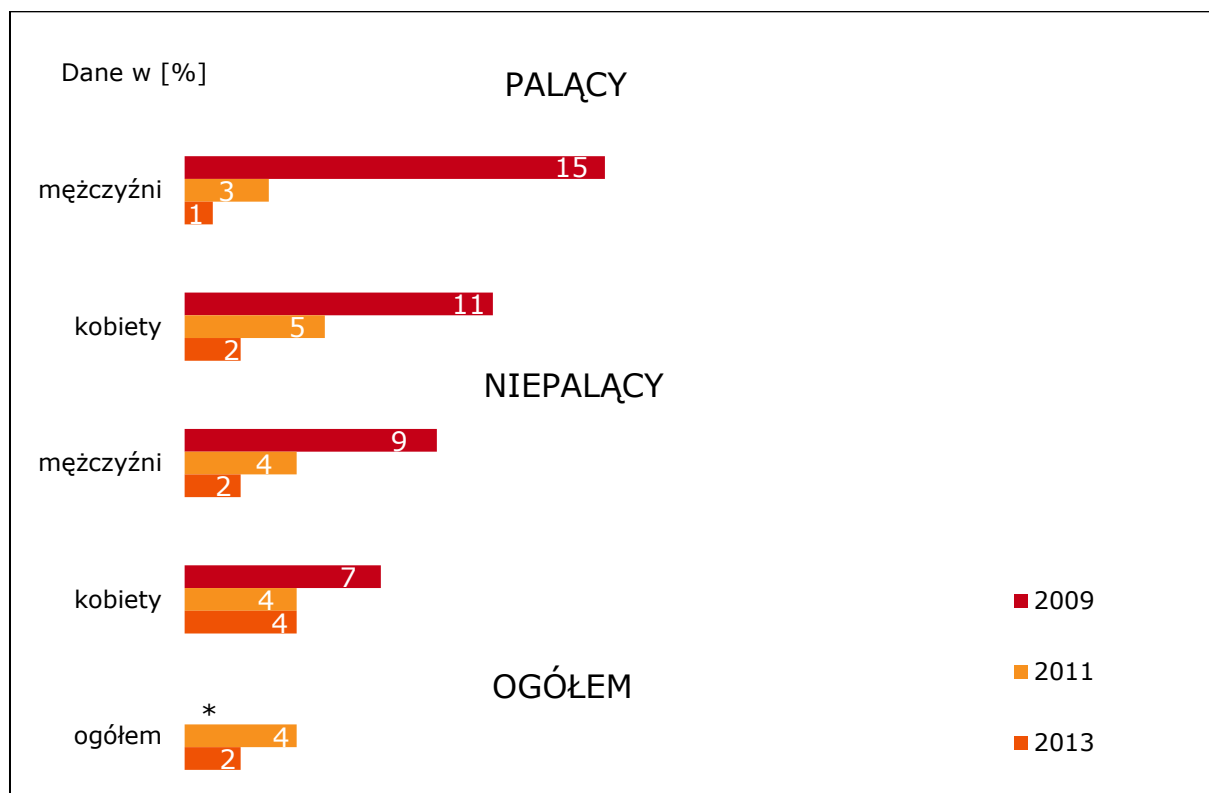

N=75

2.2.8 PLACÓWKI SŁUŻBY ZDROWIA

Na bierne palenie w szpitalach i innych placówkach ochrony zdrowia narażone jest 1% palących mężczyzn i 2% palących kobiet. Wśród niepalących na kontakt z dymem tytoniowym narażone jest 2% mężczyzn i 4% kobiet. Obecnie jeszcze rzadziej niż w 2011 roku badani deklarują narażenie na dym tytoniowy. Zmniejszył się odsetek biernie palących zarówno wśród niepalących, jak i palących mężczyzn (odpowiednio o 2 i 3 punkty procentowe) oraz palących kobiet (2 punkty procentowe). Nie zmienił się odsetek niepalących kobiet.

Wykres 17. Czy przebywając w ostatnim miesiącu w wymienionych miejscach był(a) tam Pan(i) narażony(a) na bierne palenie? Placówki służby zdrowia.

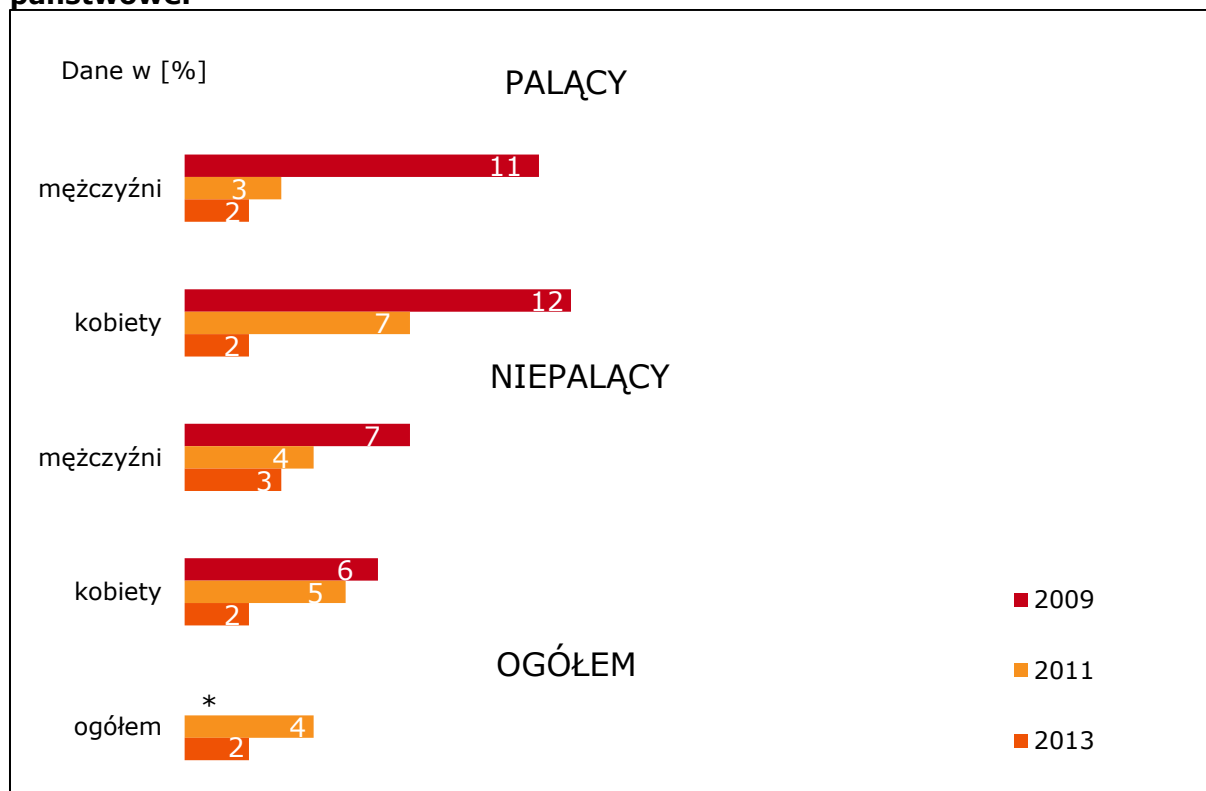
palący N=294, niepalący N=708; * – brak danych z 2009 roku.

2.2.9 URZĘDY I INSTYTUCJE PAŃSTWOWE

Polacy dość rzadko są narażeni na bierne palenie tytoniu w urzędach i instytucjach państwowych. 2% palących, zarówno mężczyzn, jak i kobiet było narażonych na kontakt z dymem tytoniowym w urzędach, a wśród niepalących kobiet i mężczyzn było to odpowiednio 2% i 3%.

W porównaniu z 2009 i 2011 rokiem nastąpił nieznaczny spadek odsetka osób narażonych na dym tytoniowy w tych miejscach. Największy spadek odnotowano wśród kobiet – wśród niepalących o 3 punkty procentowe, wśród palących o 5 punktów procentowych.

Wykres 18. Czy przebywając w ostatnim miesiącu w wymienionych miejscach był(a) tam Pan(i) narażony(a) na bierne palenie? Urzędy i instytucje państwowe.

palący N=294, niepalący N=708; * – brak danych z 2009 roku.

2.2.10 ŚRODKI I OBIEKTY PUBLICZNEGO TRANSPORTU

Dość znaczny odsetek osób jest narażony na bierne palenie na przystankach i w obiektach komunikacji miejskiej. Mimo, że w porównaniu z 2011 rokiem odsetek narażonych palących mężczyzn zmniejszył się o 11 punktów procentowych, to i tak jedna piąta palących mężczyzn (22%) deklaruje, że w ich obecności palono tytoń na przystankach. 27% palących kobiet było tam narażonych na kontakt z dymem tytoniowym, a wśród niepalących kobiet odsetek ten wyniósł 29%. Jedna czwarta niepalących mężczyzn (25%) przyznaje, że w ich obecności palono tytoń na przystankach.

Jeśli chodzi o narażenie na bierne palenie w środkach publicznego transportu jest ono niewielkie i wynosi dla palących: kobiet – 3%, mężczyzn – 4%, niepalących: kobiet – 5%, mężczyzn – 5%.

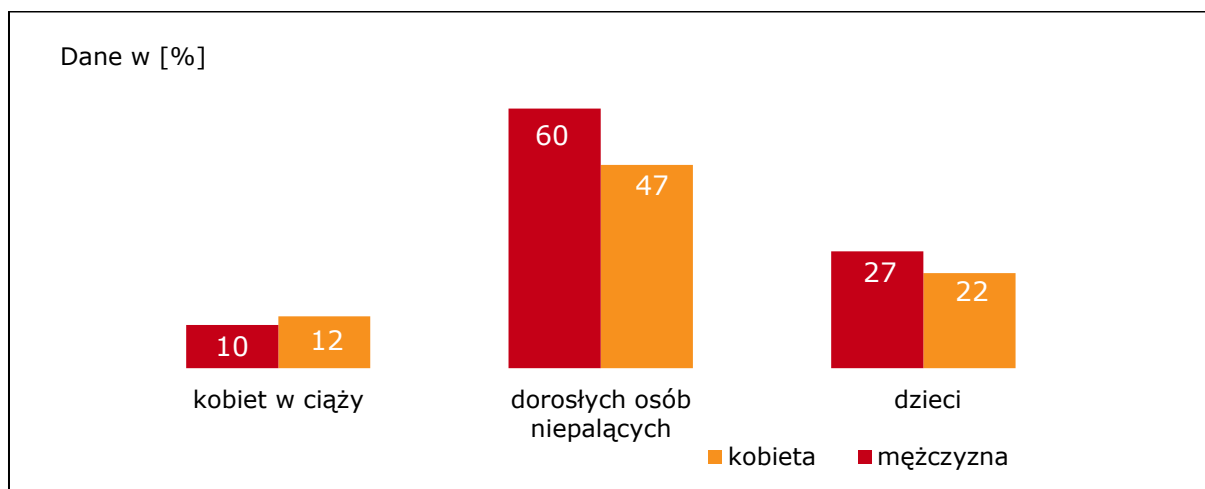
			2009	2011	2013
PALĄCY	mężczyźni	przystanki i obiekty komunikacji miejskiej	49%	33%	22%
		środki publicznego transportu	19%	7%	4%
	kobiety	przystanki i obiekty komunikacji miejskiej	49%	34%	27%
		środki publicznego transportu	20%	10%	3%
NIEPALĄCY	mężczyźni	przystanki i obiekty komunikacji miejskiej	47%	33%	25%
		środki publicznego transportu	19%	5%	5%
	kobiety	przystanki i obiekty komunikacji miejskiej	42%	26%	29%
		środki publicznego transportu	10%	6%	5%
OGÓŁEM		przystanki i obiekty komunikacji miejskiej	*	31%	26%
		środki publicznego transportu	*	7%	5%

* – brak danych z 2009 roku.

2.3 Palenie w obecności innych osób

12% palących kobiet oraz 10% palących mężczyzn przyznało, że zdarza im się palić w obecności kobiet w ciąży. W obecności dzieci zdarza się palić 27% mężczyzn oraz 22% kobiet. Zarówno badane kobiety, jak i mężczyźni deklarują, że dość często zdarza im się palić w obecności innych osób dorosłych niepalących tytoniu – 60% palących mężczyzn, 47% palących kobiet.

W porównaniu do danych z 2011 roku, mniejszy odsetek osób przyznaje się do palenia w obecności wymienionych grup tj. kobiet w ciąży, dzieci, dorosłych osób niepalących.

Wykres 19. Czy zdarza się Panu(i) palić w obecności...?

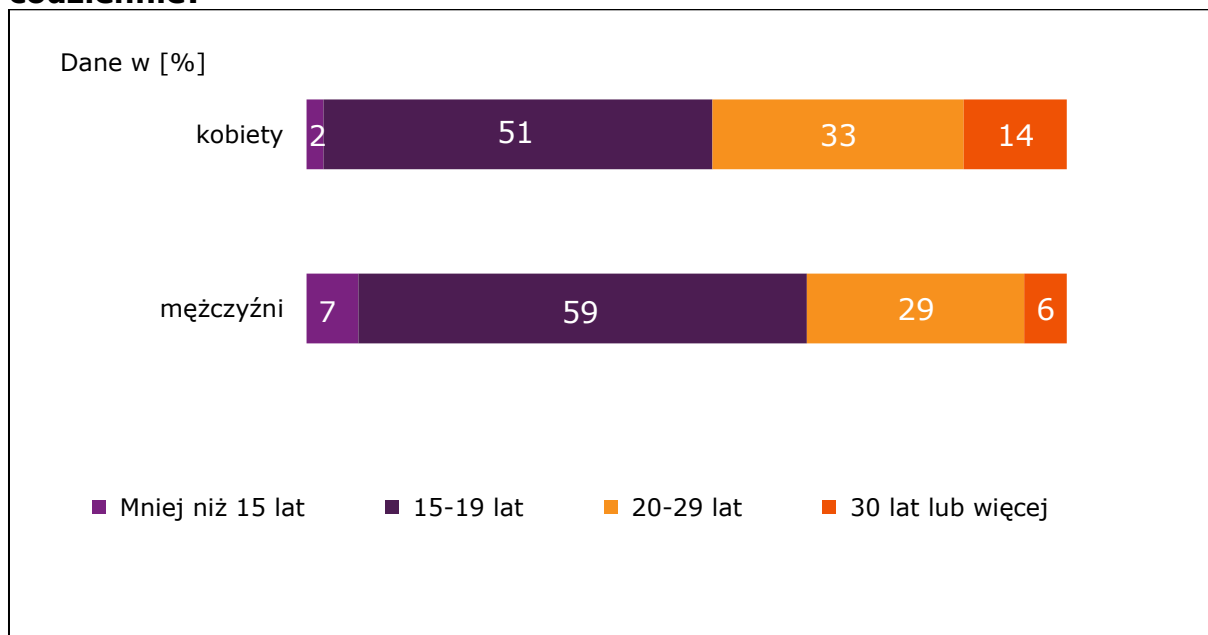
palący N=294

3. Charakterystyka osób palących tytoń regularnie

Ponad połowa palaczy przyznaje, że zaczęła nałogowo (codziennie) palić tytoń w wieku 15-19 lat (51% palących kobiet oraz 59% palących mężczyzn). Jedna trzecia palących kobiet (33%) zaczęła codziennie palić w wieku 20-29 lat, podobny odsetek palących mężczyzn (29%) również deklaruje rozpoczęcie palenia w tym wieku.

Ogólnie rzecz biorąc, mężczyźni zaczynają palić wcześniej niż kobiety – 7% mężczyzn przyznaje, że zaczęło palić, gdy miało mniej niż 15 lat, natomiast takich kobiet jest tylko 2%. Za to kobiety częściej niż mężczyźni deklarują, że zaczęły palić codziennie dopiero po 30 roku życia (14% wobec 6%).

Wykres 20. Ile lat Pan(i) miał(a), kiedy zaczął(ęła) Pan(i) palić tytoń codziennie?

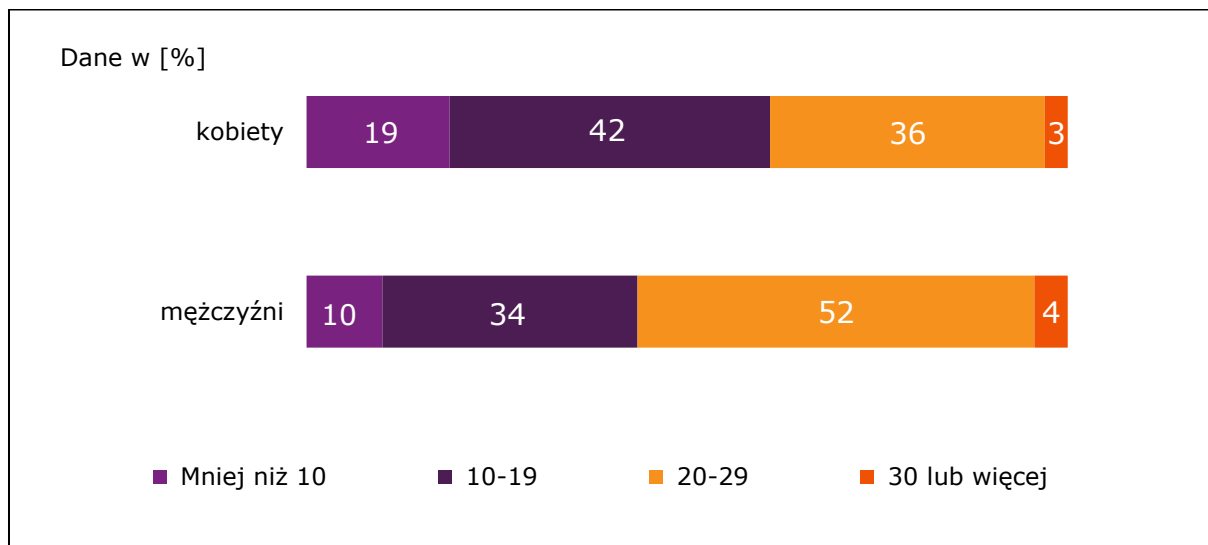

mężczyźni $N=161$, kobiety $N=133$

Odpowiedzi na pytanie o dzienną ilość wypalanych papierosów wśród kobiet i mężczyzn różnią się istotnie. Mężczyźni wypalają średnio więcej papierosów niż kobiety. Ponad połowa palących mężczyzn (52%) deklaruje, że wypala ich średnio 20-29 dziennie, a 34%, że pali 10-19 papierosów dziennie. Jeśli chodzi o kobiety to najczęściej deklarują one (42% badanych), że wypalają od 10 do 19 papierosów dziennie, natomiast 36% przyznaje się do palenia 20-29 dziennie.

Mniej niż 10 papierosów dziennie wypala co dziesiąty palący mężczyzna (10%) i prawie co piąta paląca kobieta (19%).

Wykres 21. Średnio, ile papierosów wypala Pan(i) dziennie?

mężczyźni N=161, kobiety N=133

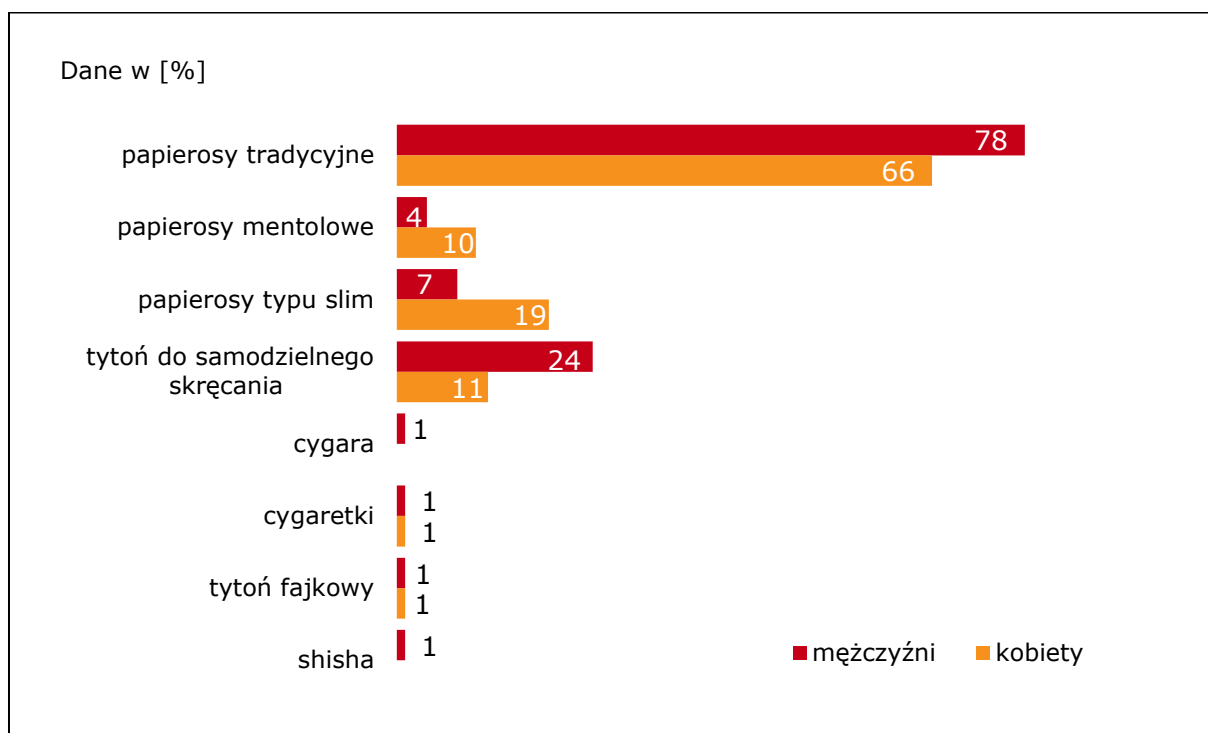
78% mężczyzn oraz 66% kobiet deklaruje, że pali tytoń w postaci tradycyjnych papierosów – jest to największy odsetek badanych. Wśród mężczyzn używane są w dalszej kolejności takie postaci tytoniu jak:

- tytoń do samodzielnego skręcania (24%);
- papierosy typu slim (7%);
- papierosy mentolowe (4%).

Rozkład odpowiedzi wśród badanych kobiet wygląda podobnie – również są to trzy (po papierosach tradycyjnych) najczęściej wymieniane odpowiedzi, jednak ich kolejność nieznacznie się różni. 19% palących kobiet deklaruje, że pali tytoń w postaci papierosów typu slim, 11% wymienia tytoń do samodzielnego skręcania a 10% papierosy mentolowe.

Tytoń w formie cygar, cygaretek, tytoniu fajkowego bądź shishy pali zaledwie co setny badany palacz.

Wykres 22. W jakiej postaci pali Pan(i) tytoń?

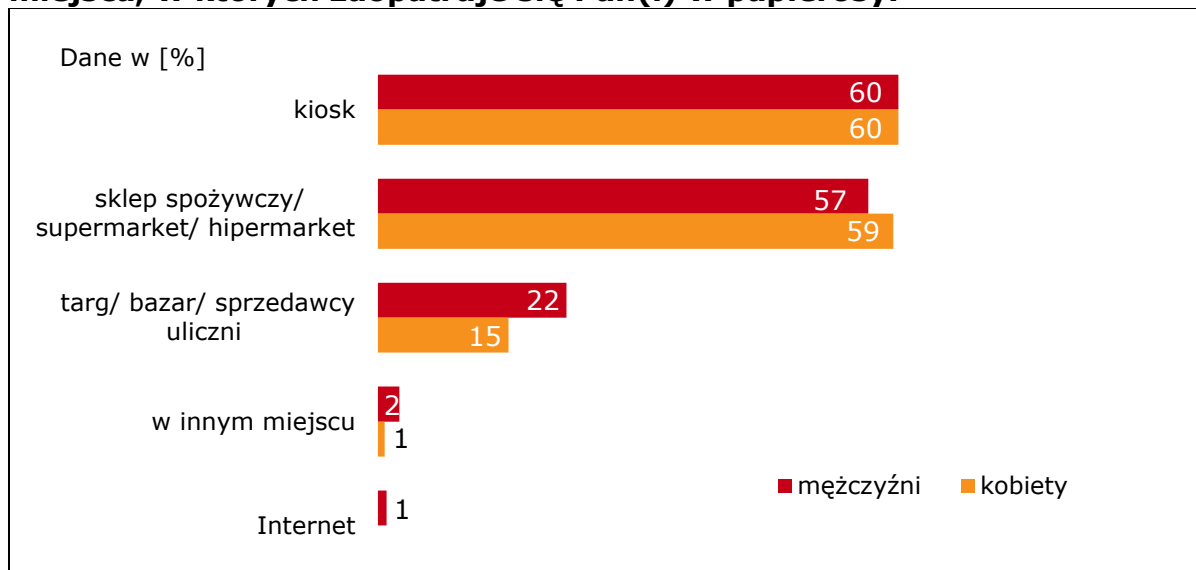

mężczyźni N=161, kobiety N=133

Prawie dwie trzecie palących kobiet i mężczyzn (w obu przypadkach po 60%) kupuje papierosy w kiosku. Równie często – 57% mężczyzn i 59% kobiet – badani wybierają zakup papierosów w miejscach takich, jak sklep spożywczy, supermarket bądź hipermarket. 22% palących mężczyzn kupuje papierosy na targu/bazarze/u ulicznych sprzedawców, natomiast odsetek kobiet, które zaopatrują się w papierosy w tego typu miejscach wynosi 15%.

Do zakupu papierosów przez Internet przyznaje się 1% palących mężczyzn i mniej niż co setna kobieta.

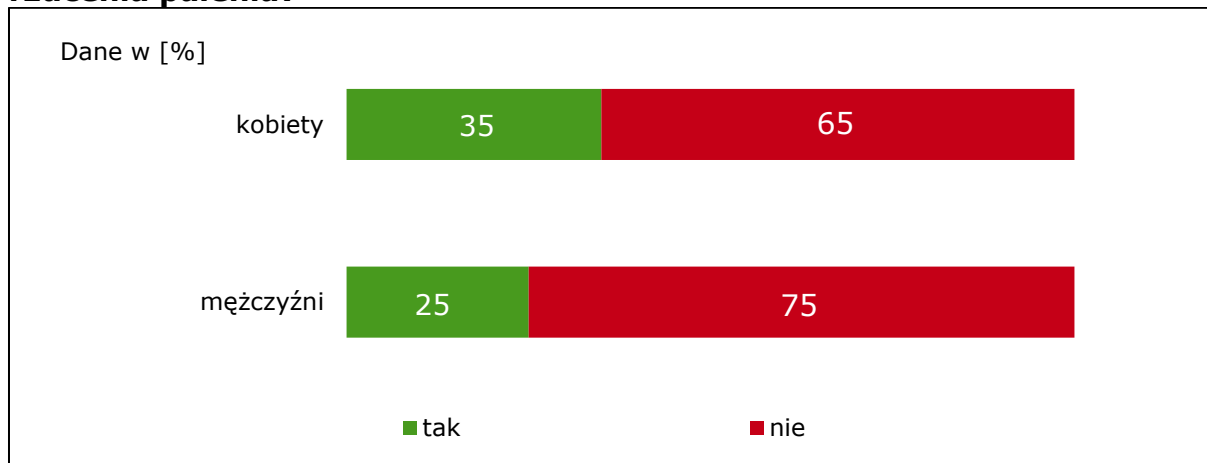
Wykres 23. Gdzie kupuje Pan(i) papierosy? Proszę wskazać wszystkie miejsca, w których zaopatruje się Pan(i) w papierosy.

mężczyźni N=161, kobiety N=133

Palące kobiety częściej planują podjąć próbę rzucenia palenia – 35% deklaruje, że w najbliższym czasie planuje spróbować rzucić palenie tytoniu. W przypadku palących mężczyzn jedna czwarta badanych (25%) wspomina o planach rzucenia palenia.

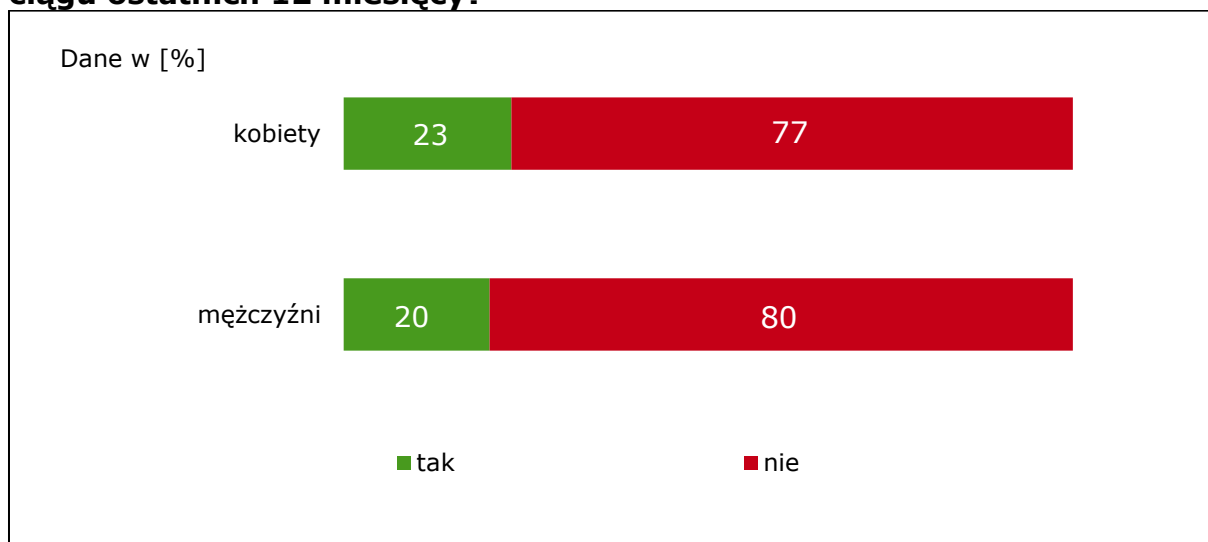
Wykres 24. Czy w najbliższym czasie planuje Pan(i) podjąć próbę rzucenia palenia?

mężczyźni N=161, kobiety N=133

80% palących mężczyzn nie podejmowało próby rzucenia palenia w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Palące kobiety nieznacznie częściej deklarują, że w ciągu ostatniego roku próbowały rzucić palenie – 23% podjęło taki wysiłek.

Wykres 25. Czy podejmował(a) Pan(i) próbę rzucenia palenia tytoniu w ciągu ostatnich 12 miesięcy?

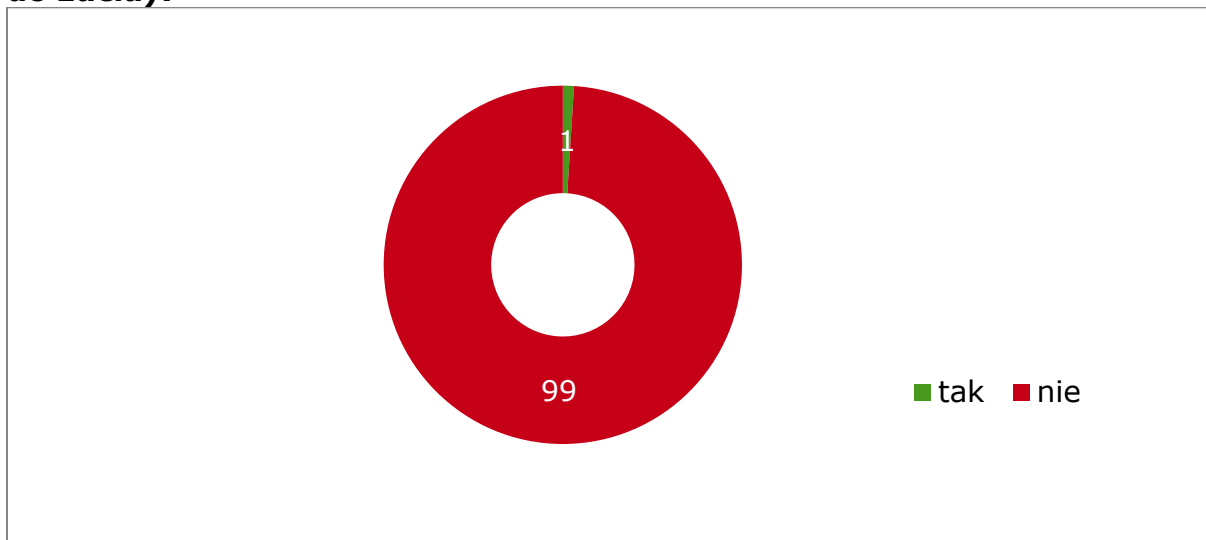

mężczyźni N=161, kobiety N=133

4. Alternatywne formy używania tytoniu

Zapytaliśmy Polaków czy używają tytoniu bezdymnego np. tabaki, tytoniu do żucia i innych. Wyniki pokazują, że do używania bezdymnego tytoniu przyznaje się tylko co setny Polak. 99% badanych deklaruje, że nie używają tego rodzaju tytoniu.

Wykres 26. Czy używa Pan(i) tytoniu bezdymnego (np. tabaki, tytoniu do żucia)?

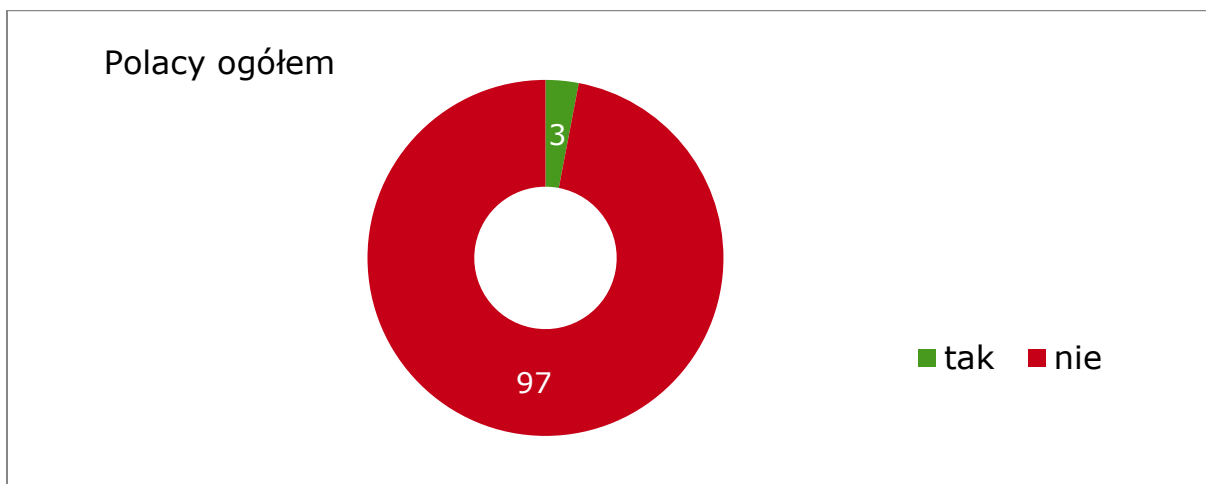

N=1002

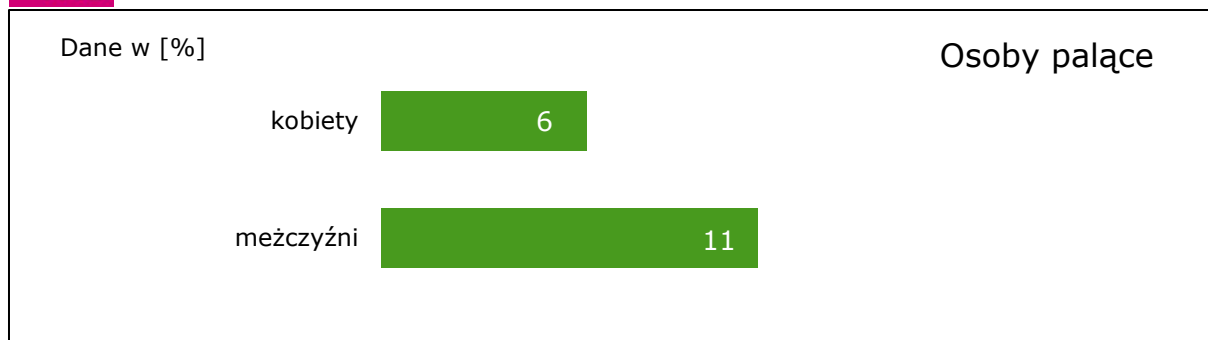
Wydaje się, że dość popularną obecnie alternatywą dla papierosów tradycyjnych są elektroniczne papierosy tzw. e-papierosy. Nie mniej jednak do ich palenia przyznaje się zaledwie 3% ogółu Polaków.

Wśród palących Polaków częściej e-papierosy palą mężczyźni – 11% badanych palących mężczyzn i 6% palących kobiet przyznaje, że pali e-papierosy.

Wykres 27. Czy pali Pan(i) e-papierosy?

N=1002

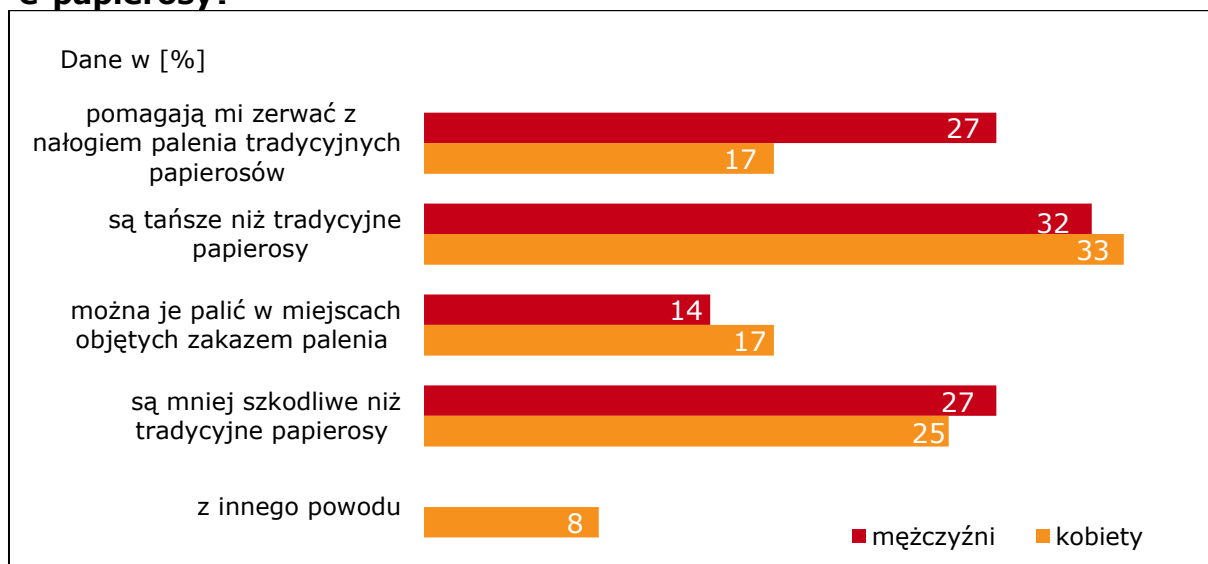

meżczyźni N=161, kobiety N=133

Jedna trzecia badanych, którzy palą e-papierosy (32% mężczyzn, 33% kobiet) przyznaje, że główny powód ich palenia związany jest z tym, że są one tańsze niż tradycyjne papierosy. Jako kolejne wymieniane są takie powody jak:

- 27% mężczyzn mówi, że pali e-papierosy, ponieważ pomagają zerwać z nałogiem palenia tradycyjnych papierosów oraz są mniej szkodliwe niż tradycyjne papierosy (27%).
- Dla 25% kobiet najważniejsze jest, że e-papierosy są mniej szkodliwe niż tradycyjne. Odpowiedzi, że „pomagają zerwać z nałogiem palenia tradycyjnych papierosów” bądź „można je palić w miejscach objętych zakazem palenia” wybrało po 17% badanych kobiet przyznających się do palenia elektronicznych papierosów.

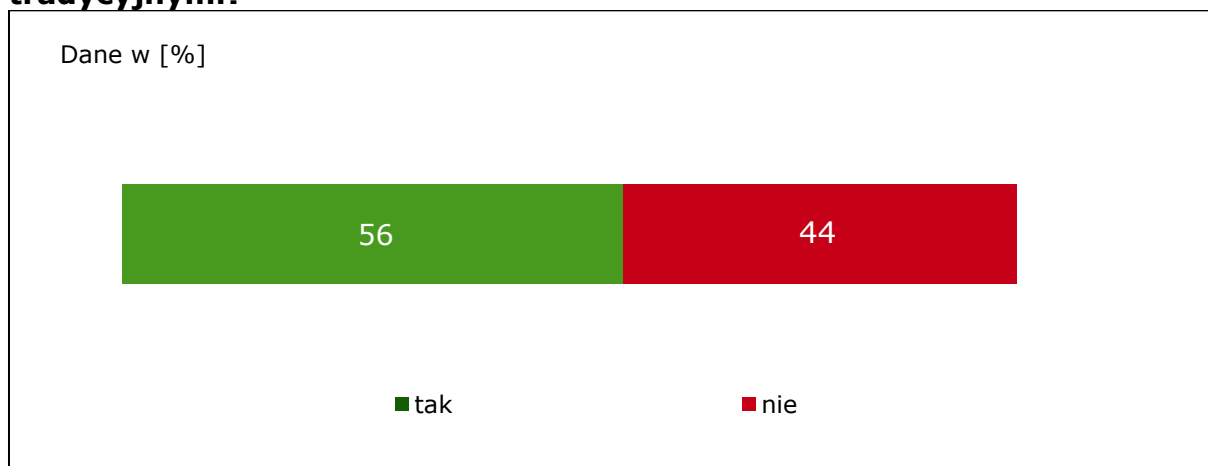
Wykres 28. Co jest głównym powodem dla którego pali Pan(i) e-papierosy?

N=34 (mężczyźni N=22, kobiety N=12)

Ponad połowa osób palących e-papierosy deklaruje, że nie są one jedyną formą używania tytoniu, jaką preferują. 56% z nich przyznaje, że pali je na przemian z tradycyjnymi papierosami.

Wykres 29. Czy pali Pan(i) e-papierosy na przemian z papierosami tradycyjnymi?

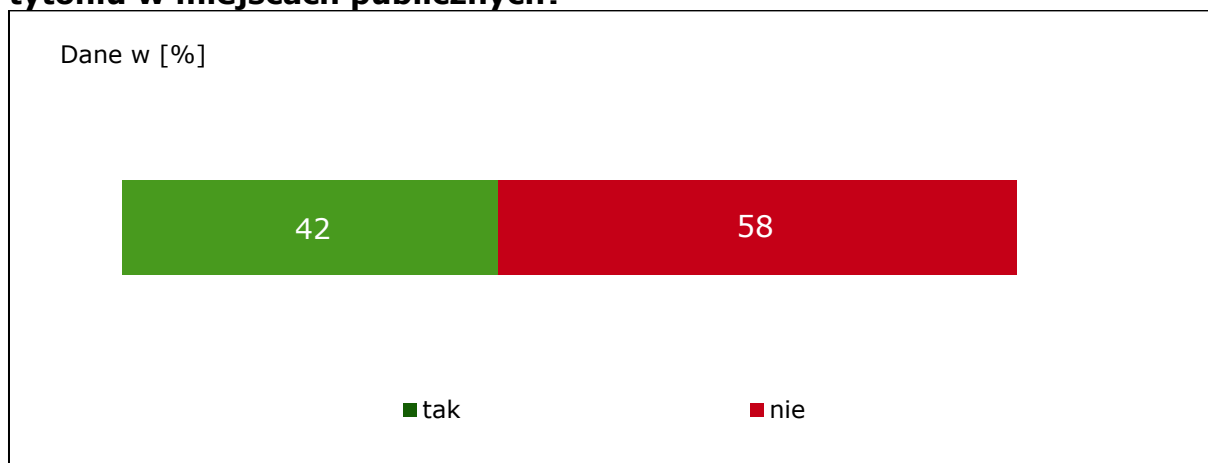

N=34

5. Przestrzeganie zakazu palenia w miejscach publicznych i opinie na ten temat

Ponad połowa badanych (58%) sądzi, że ludzie w Polsce nie przestrzegają zakazu palenia tytoniu w miejscach publicznych, natomiast 42% jest przeciwnego zdania.

Wykres 30. Czy Pana(i) zdaniem, ludzie przestrzegają zakazu palenia tytoniu w miejscach publicznych?

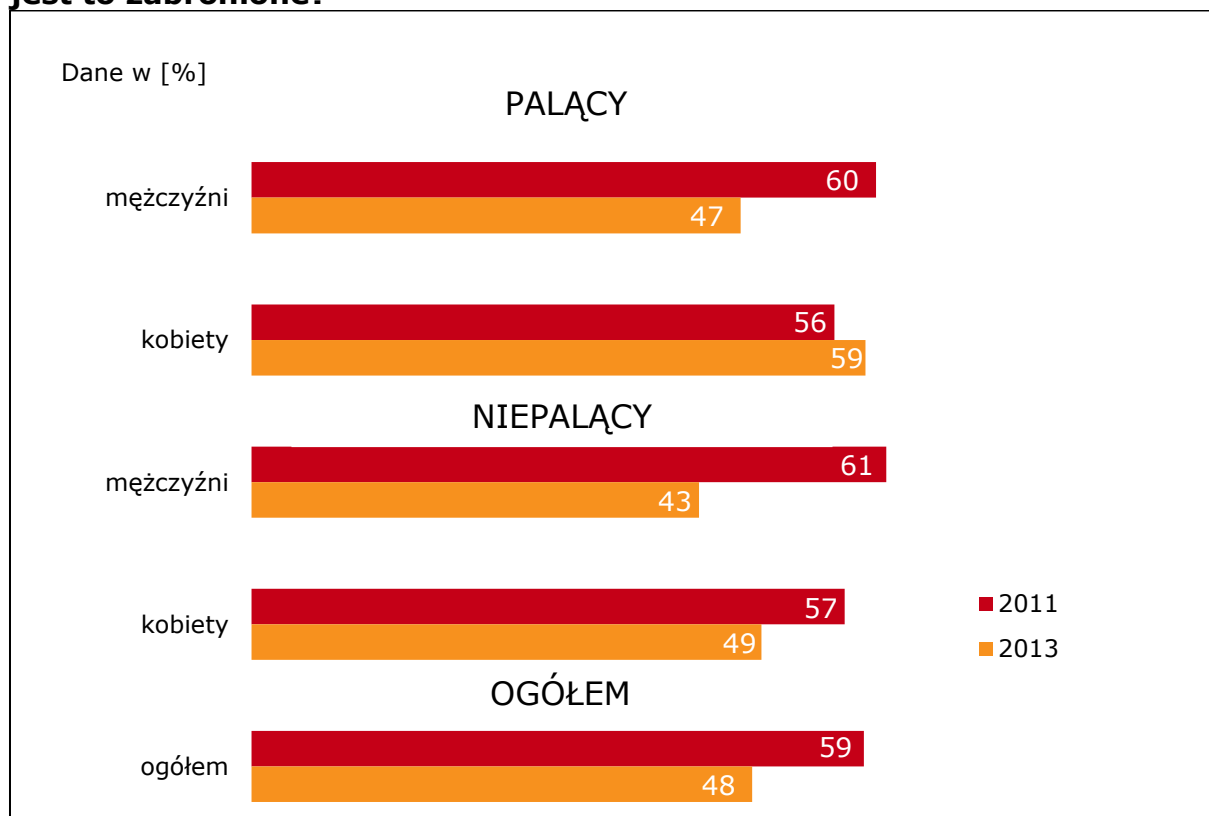

N=1002

W 2011 roku mężczyźni i kobiety, zarówno palący, jak i niepalący, równie często uważali, że częściej niż kilka lat temu zdarza się, że osoby niepalące proszą palących o niepalenie w miejscach, gdzie jest to niedozwolone. Tę opinię wyrażało wtedy 60% palących i 61% niepalących mężczyzn oraz 56% palących i 57% niepalących kobiet. Dzisiaj sytuacja ta uległa zmianie. Wyraźnie spadł odsetek niepalących, którzy zauważają taką tendencję – wśród niepalących kobiet udział

takich osób spadł o 8 punktów procentowych, a wśród niepalących mężczyzn aż o 18 punktów procentowych. Jeśli chodzi o palaczy, to obecnie mniej, niż w 2011 roku, palących mężczyzn jest zdania, że dzisiaj częściej niż kilka lat temu zdarza się, że osoby niepalące proszą palaczy o niepalenie w miejscach, gdzie jest to zabronione (spadek o 17 punktów procentowych). Wśród palących kobiet udział odpowiedzi twierdzących na to pytanie jest bardzo zbliżony do tego z 2011 roku i wynosi 59%.

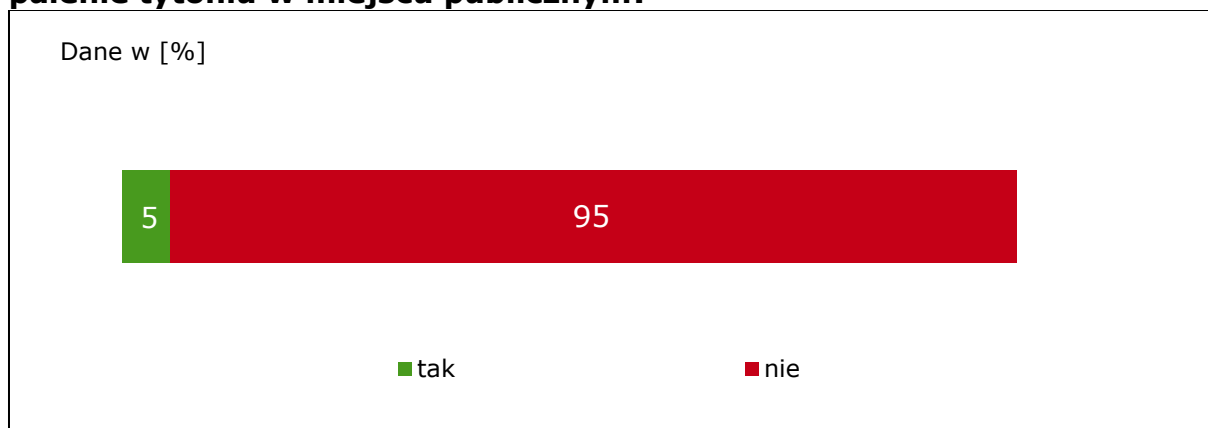
Wykres 31. Czy według Pana(i) dzisiaj, częściej niż kilka lat temu zdarza się, że osoby niepalące proszą palaczy o niepalenie w miejscach, gdzie jest to zabronione?

palący N=294, niepalący N=708

Na pytanie: „Czy Pan(i) lub ktoś z Pana(i) otoczenia otrzymał mandat za palenie tytoniu w miejscu publicznym?” zaledwie 5% badanych odpowiedziało twierdząco. Zdecydowana większość Polaków nie doświadczyła takiej sytuacji i nie słyszała, by doświadczył jej ktoś z bliskich czy znajomych. Nie występują tutaj istotne statystycznie różnice pomiędzy osobami palącymi, a niepalącymi.

Wykres 32. Czy Pan(i) lub ktoś z Pana(i) otoczenia otrzymał mandat za palenie tytoniu w miejscu publicznym?

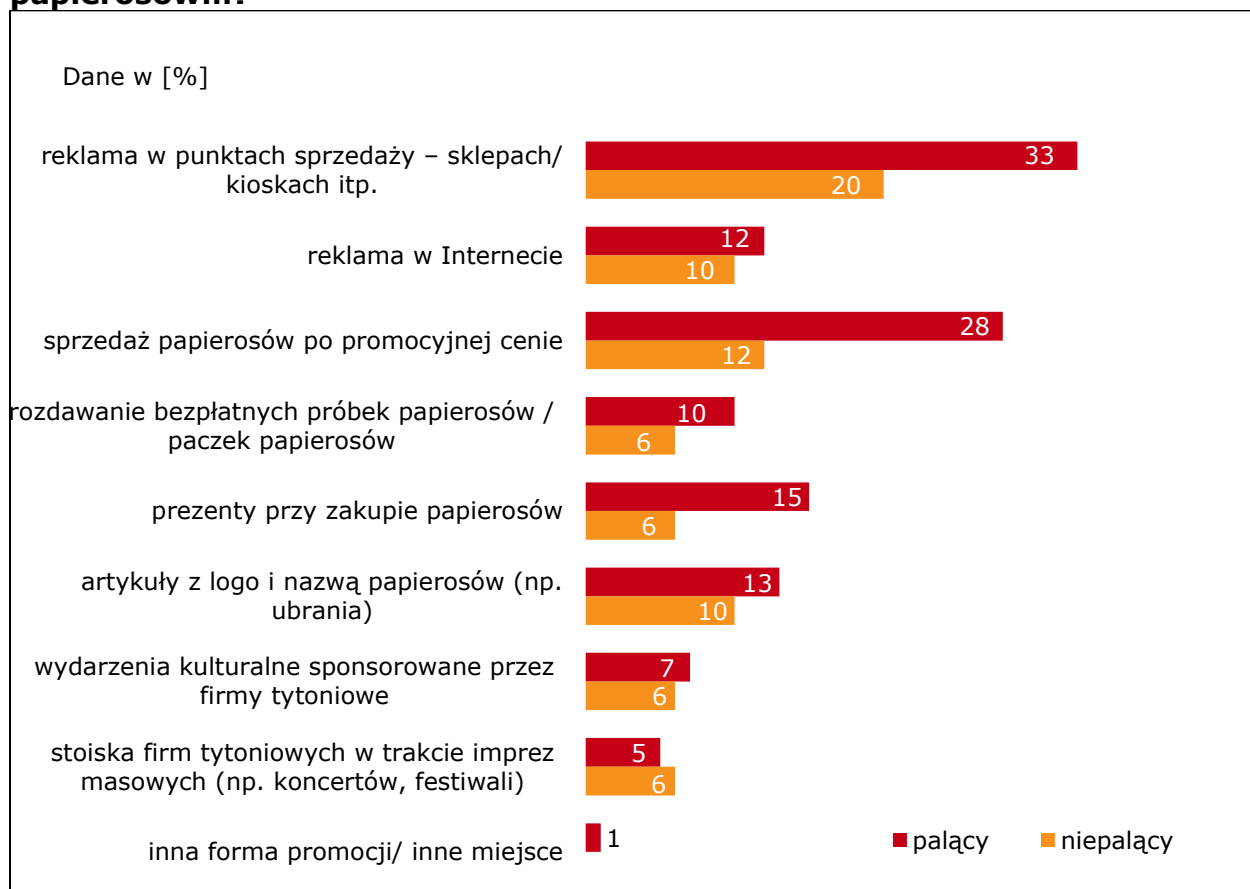

N=1002

6. Promocja papierosów i kampanie zachęcające do rzucenia palenia

Najczęściej spotykaną formą promocji i marketingu papierosów jest reklama w punktach sprzedaży (sklepach, kioskach) – zetknął się z nią co trzeci palacz (33%) oraz co piąty niepalący (20%). Kolejną najczęściej występującą formą jest sprzedaż papierosów po promocyjnej cenie (wskazania 28% palaczy i 12% niepalących). W dalszej kolejności pojawiały się artykuły z logo i nazwą papierosów (np. ubrania), z którymi zetknęło się 13% palących i 10% niepalących, reklama w Internecie (12% – palących, 10% – niepalących) oraz prezenty przy zakupie papierosów (15% – palących, 6% – niepalących).

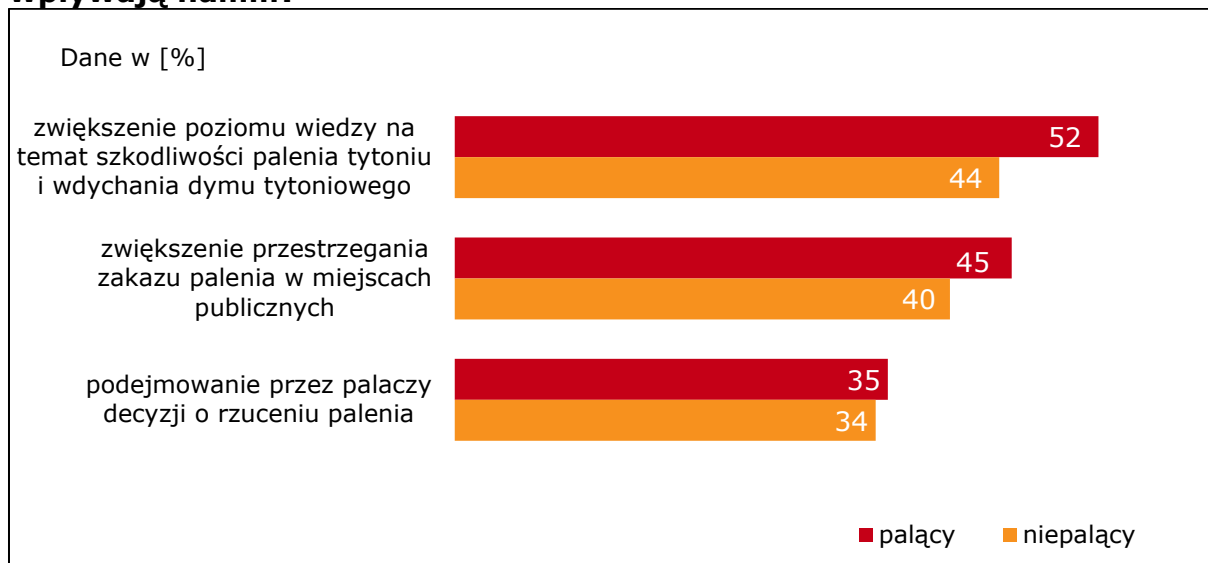
Wykres 33. Czy zetknął(ęła) się Pan(i) z formą promocji i marketingu papierosów...?

palący N=294, niepalący N=708

Ponad połowa palących (52%) oraz prawie połowa niepalących (44%) uważa, że kampanie społeczne/medialne mają wpływ na zwiększenie poziomu wiedzy na temat szkodliwości palenia tytoniu i wdychania dymu tytoniowego. 45% palących i 40% niepalących jest dodatkowo zdania, że spoty w TV i radiu, akcje prozdrowotne, ulotki i plakaty antynikotynowe zwiększają poziom przestrzegania zakazu palenia w miejscach publicznych. Więcej niż co trzeci palacz (35%), podobnie jak niepalący (34%) twierdzi również, że antynikotynowe kampanie społeczne/medialne mają wpływ na podejmowanie przez palaczy decyzji o rzuceniu palenia.

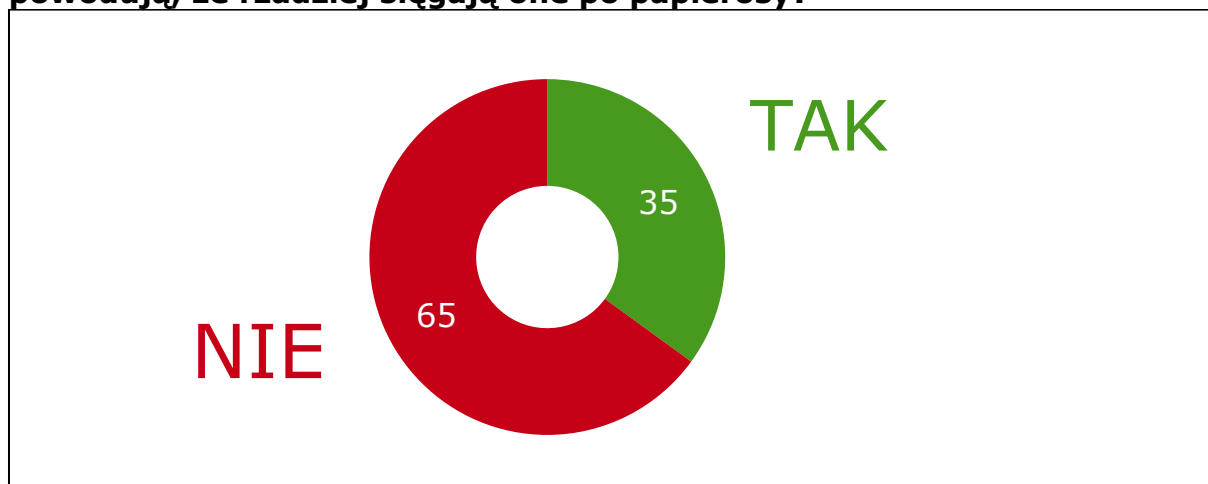
Wykres 34. Czy Pana(i) zdaniem, kampanie społeczne/ medialne (spoty w TV i radiu, akcje prozdrowotne, ulotki i plakaty antytytoniowe) wpływają na.....?

palący N=294, niepalący N=708

Większość Polaków (65%) nie wierzy w skuteczność programów prozdrowotnych oraz kampanii społecznych o tematyce antynikotynowej skierowanych do dzieci i młodzieży. Więcej niż co trzeci z nas (35%) jest jednak odmiennego zdania i sądzi, że takie programy i kampanie sprawiają, że dzieci i młodzież rzadziej sięgają po papierosy.

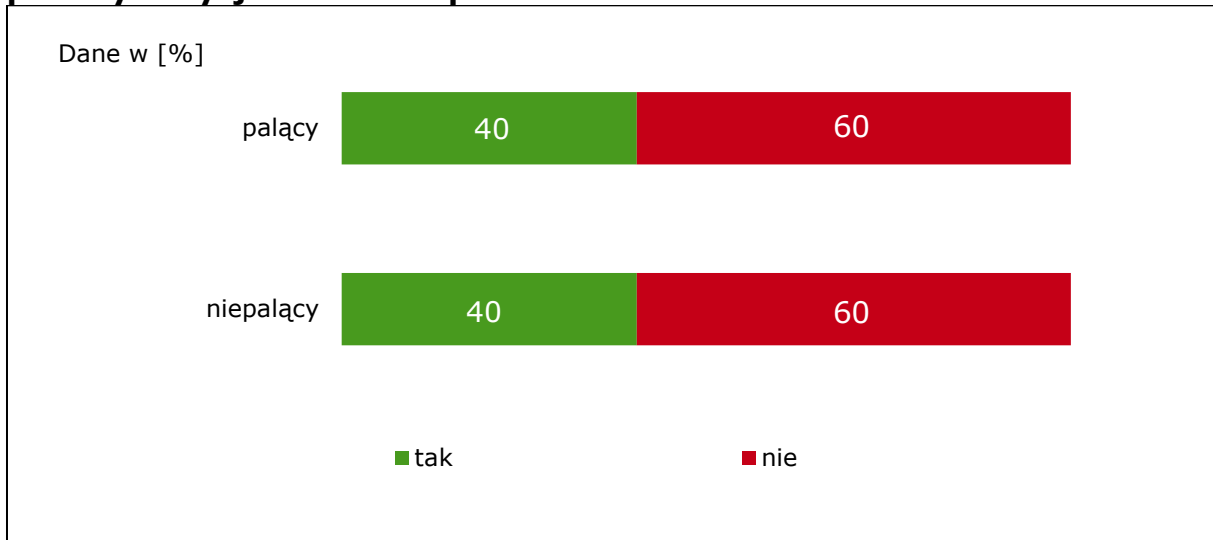
Wykres 35. Czy Pana(i) zdaniem, programy prozdrowotne i kampanie społeczne o tematyce antytytoniowej skierowane do dzieci i młodzieży powodują, że rzadziej sięgają one po papierosy?

N=1002

Ponad połowa badanych (60%) jest zdania, że wprowadzenie zakazu palenia tytoniu w miejscach publicznych i zakładach pracy nie sprzyja podejmowaniu przez palaczy decyzji o rzuceniu palenia. Takiego samego zdania są zarówno palacze, jak i osoby niepalące. 40% badanych sądzi natomiast, że taki zakaz sprzyja podejmowaniu decyzji o rzuceniu palenia przez ludzi uzależnionych od tytoniu.

Wykres 36. Czy Pana(i) zdaniem, wprowadzanie zakazu palenia tytoniu w miejscach publicznych i zakładach pracy sprzyja podejmowaniu przez palaczy decyzji o rzuceniu palenia?

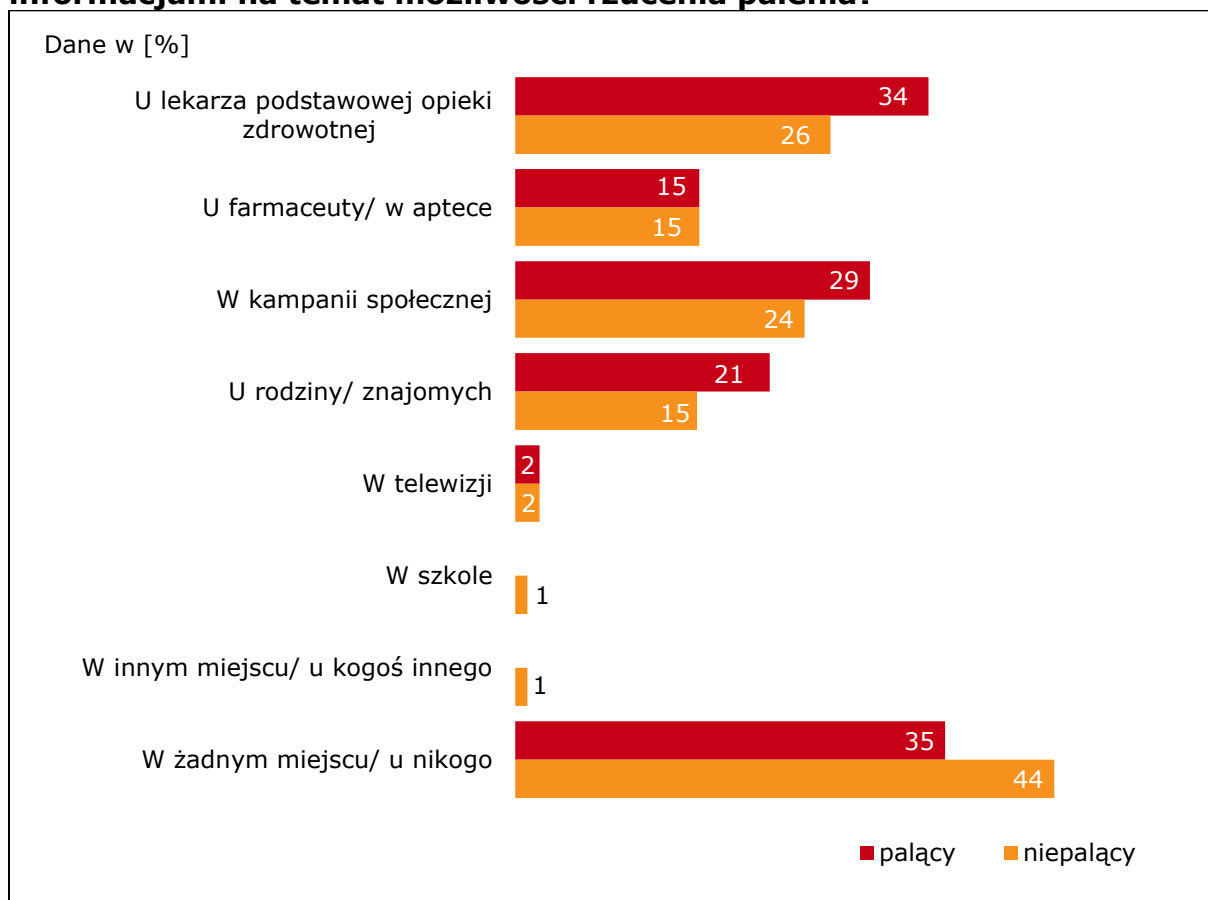

palący N=294, niepalący N=708

Z badania wynika, że palacze nieco częściej niż osoby niepalące pamiętają i wskazują miejsca, gdzie zetknęli się z informacjami na temat rzucenia palenia.

Więcej niż co trzeci palacz (34%) i co czwarty niepalący (26%) jako takie miejsce zaznaczył „u lekarza podstawowej opieki zdrowotnej”. Innym najczęściej wskazywanym źródłem informacji na ten temat okazały się być kampanie społeczne – wspomniało o nich 29% palaczy i 24% niepalących. W dalszej kolejności pojawili się znajomi i rodzina (21% – palacze, 15% – niepalący). 15% palaczy i 15% osób niepalących z informacjami o możliwości rzucenia palenia zetknęło się natomiast u farmaceuty/ w aptece. Pojedynczy respondenci wskazywali szkołę (1% niepalących) oraz telewizję (2% palących i 2% niepalących). Najwięcej respondentów zadeklarowało jednak, że nie spotkało się w żadnym miejscu/ u nikogo z tego typu informacjami – odpowiedziało tak 35% palących i 44% niepalących.

Wykres 37. Gdzie, jeśli kiedykolwiek, zetknął(ęła) się Pan(i) z informacjami na temat możliwości rzucenia palenia?

palący N=294, niepalący N=708

Poprosiliśmy Polaków o wskazanie czynników, które według nich są najskuteczniejsze w ograniczaniu palenia tytoniu. W pierwszej trójce wskazań najczęściej pojawiały się przedstawione na wykresie 38 czynniki. 79% badanych wśród trzech najskuteczniejszych czynników wskazywało „wzrost cen papierosów”. Co więcej, ponad połowa badanych (58%) wskazywała ten czynnik jako najskuteczniejszy.

Kolejno najczęściej wskazywane były takie czynniki jak:

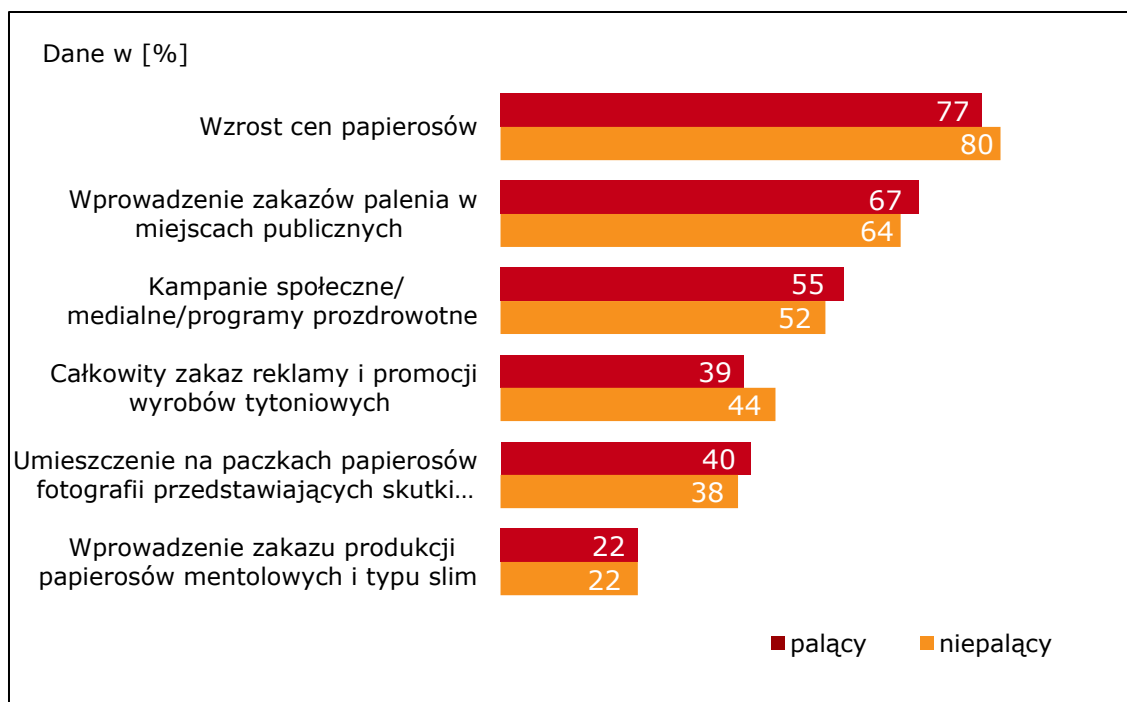
- wprowadzenie zakazu palenia – 65% badanych;
- kampanie społeczne/medialne/programy prozdrowotne – 53%;
- całkowity zakaz reklamy i promocji wyrobów tytoniowych – 43%;
- umieszczenie na paczkach papierosów fotografii przedstawiających skutki używania tytoniu – 38%;
- wprowadzenie zakazu produkcji papierosów mentolowych i typu slim – 22%.

Respondenci przyznający się do palenia tytoniu są zdania, że najskuteczniejszym czynnikiem w ograniczeniu ilości wypalanych papierosów jest wzrost ich ceny (77%). Dodatkowo także, osoby palące częściej niż niepalące (67% wobec 64%) wyrażają opinię, że jednym z trzech najskuteczniejszych czynników ograniczającym palenie tytoniu jest wprowadzenie zakazu palenia w miejscach publicznych.

Wykres 38. Który z wymienionych czynników uważa Pan(i) za najsukuteczniejszy w ograniczaniu palenia tytoniu? Trzy najczęstsze wskazania

N=1002

palący N=294, niepalący N=708

7. Podsumowanie

7.1 Postawy wobec palenia

- Palenie tytoniu jest nadal zjawiskiem powszechnym wśród dorosłej populacji kraju (pali 31% mężczyzn i 23% kobiet).
- Na niskim poziomie utrzymuje się odsetek dorosłych Polaków, którym udało się zaprzestać palenia (21% mężczyzn i 15% kobiet).
- W populacji mężczyzn odsetek nigdy niepalących jest ciągle znacząco niższy (45%) niż odsetek kiedykolwiek palących (55%).

7.2 Społeczno-ekonomiczne uwarunkowania palenia

- Palenie tytoniu jest zjawiskiem społecznie i ekonomicznie zróżnicowanym, także w grupach wyróżnionych według płci.
- Wśród mężczyzn najczęściej palą młodzi dorośli (36% osób w wieku 20-29 lat i 39% w wieku 30 -39 lat), mieszkańcy dużych miast (38% palących w miastach pow. 500 tys. osób) i osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (34%) oraz średnim i pomaturalnym (35%).
- Wśród kobiet osobami najczęściej palącymi są natomiast zarówno młodzi dorośli (31% w wieku 30-39 lat), jak i osoby w średnim wieku (29% w wieku 50-59 lat), odsetek palących jest najwyższy wśród kobiet z wykształceniem zasadniczym zawodowym (30%), a palenie w miastach (19-26%) i na wsi (23%) utrzymuje się na podobnym poziomie.
- W wielu grupach społecznych palenie tytoniu przez kobiety jest tak samo lub prawie tak samo częste, jak wśród mężczyzn, np. wśród osób w wieku 50-59 lat (29% palących kobiet i mężczyzn), osób z wykształceniem podstawowym (22% palących mężczyzn, 20% palących kobiet) czy prywatnych przedsiębiorców (32% palących mężczyzn, 29% palących kobiet).
- Wydaje się, że czynnikiem najsilniej determinującym palenie jest nie płeć, wiek, miejsce zamieszkania czy nawet wykształcenie, ale status materialny. W obu grupach płci zdecydowanie najwyższe odsetki palących notuje się wśród bezrobotnych (55% u mężczyzn, 43% u kobiet), najczęściej palą osoby najgorzej oceniające swój materialny status (41% mężczyzn i 25% kobiet), a najmniej osoby z dobrą samooceną swojej sytuacji ekonomicznej (25% mężczyzn i 17% kobiet).

7.3 Behawioralna charakterystyka palenia

- Zdecydowana większość (72%) dorosłych Polaków pali tradycyjne, produkowane fabrycznie papierosy.
- Inne, relatywnie często palone wyroby tytoniowe to: tytoń do samodzielnego skręcania (18%), papierosy typu slim (13%) oraz papierosy mentolowe (8%).
- Pozostałe wyroby tytoniowe, w tym e-papierosy palone są w marginalnej skali ($\leq 3\%$). De facto, duża część palących e-papierosy pali także papierosy tradycyjne. E-papierosy są palone z powodu niższej ceny oraz

przeświadczenia, że są mniej szkodliwe i pomagają w zaprzestaniu palenia papierosów tradycyjnych.

- Warto podkreślić, że papierosy tradycyjne, samodzielnie nabijane tytoniem i e-papierosy częściej palone są przez mężczyzn, natomiast papierosy typu slim i mentolowe częściej palą kobiety.
- Większość Polaków zaczęła palić tytoń codziennie relatywnie wcześnie (na ogół między 15 a 19 r.ż.: 51% mężczyzn i 59% kobiet) i pali dużo papierosów (56% mężczyzn i 39% kobiet co najmniej 20 papierosów dziennie).
- Jedynie co piąty palący (21%) podjął w ciągu ostatniego roku próbę zaprzestania palenia, a co trzeci (30%) planuje rzucić palenie w najbliższym czasie.

7.4 Bierne narażenie na dym tytoniowy

- Nadal większości palących zdarza się palić w obecności osób niepalących; dotyczy to częściej palących mężczyzn (60%) niż kobiet (47%). Co czwarty palący Polak pali w obecności dzieci (27% mężczyzn i 22% kobiet), a co dziesiąty w obecności kobiet ciężarnych (10% mężczyzn i 12% kobiet).
- Choć bierne narażenie na dym tytoniowy w domu, pracy i niektórych miejscach publicznych jest ciągle częste, to na ogół ogranicza się do palarni lub przestrzeni na zewnątrz budynków.
- Całkowity zakaz palenia w domu (55%) lub pracy (19%) jest zdecydowanie częstszym zjawiskiem niż nieograniczona swoboda palenia (dom – 16%, praca – 4%).
- W miejscach publicznych najczęściej na bierne palenie Polacy narażeni są na przystankach i w obiektach komunikacji (26%), w barach i pubach (19%) oraz dyskotekach i klubach muzycznych (13%).
- Bierne narażenie na dym tytoniowy w innych miejscach publicznych jest zjawiskiem bardzo rzadkim, w szczególności w centrach handlowych (3%), obiektach kulturalnych (2%), szkołach (2%), szpitalach i innych placówkach służby zdrowia (2%), urzędach i instytucjach państwowych (2%).
- Palący są znacznie częściej niż niepalący narażeni na bierne palenie zarówno w domu, jak i pracy oraz miejscach publicznych.

7.5 Opinie i postawy wobec programów i polityki zdrowotnej ograniczającej palenie

- Choć Polacy mają poważne wątpliwości co do przestrzegania zakazu palenia w miejscach publicznych (i asertywnych postaw niepalących w sytuacji nieprzestrzegania zakazu), to niewiele jest osób (5%), które otrzymały mandat za palenie tytoniu w miejscach publicznych.
- Wielu Polaków, przede wszystkim palących, zetknęło się z jakąś formą promocji i marketingu papierosów; najczęściej w postaci reklamy papierosów w punktach sprzedaży (33% palących) oraz ich sprzedaży po promocyjnej cenie (28% palących).
- Część form reklamy, promocji i marketingu papierosów, z którymi zetknęli się badani jest zabroniona prawem, np. reklama papierosów w punktach

sprzedaży czy Internecie, rozdawanie bezpłatnych próbek papierosów, wręczanie prezentów przy zakupie papierosów, sponsorowanie imprez kulturalnych przez firmy tytoniowe.

- Za trzy najskuteczniejsze czynniki ograniczające palenie Polacy uważają podniesienie cen papierosów (79% wskazań), wprowadzenie zakazów palenia w miejscach publicznych (65%) oraz prowadzenie kampanii społecznych i medialnych oraz programów prozdrowotnych (53%).

7.6 Zmiany w postawach wobec palenia i polityki zdrowotnej ograniczającej palenie

- Porównanie wyników badań z 2009, 2011 i 2013 r. wskazuje na kontynuację trendu spadkowego w częstości palenia tytoniu w populacji mężczyzn (z 39% w 2011 r. do 31% w 2013 r.); w populacji kobiet częstość palenia tytoniu utrzymuje się w ostatnich latach natomiast na niezmiennym poziomie (23% w 2011 i 2013 r.).
- W analizowanym okresie w obu grupach płci wzrasta odsetek rzucających palenie (wśród mężczyzn - 14% byłych palaczy w 2011 r., 21% w 2013 r., wśród kobiet - 9% byłych palaczy w 2009 r., 15% w 2013 r.) .
- Niepokojącym zjawiskiem jest spadek odsetka nigdy niepalących kobiet (z 65% w 2011 r. do 59% w 2013 r.).
- Wyniki ww. badań pokazują, że od 2009 r. znacząco spadł odsetek osób narażonych na bierne palenie w zakładach pracy i we wszystkich analizowanych miejscach publicznych.
- Zdecydowany spadek odsetka osób narażonych na bierne palenie nastąpił po wprowadzeniu zakazu palenia w miejscach publicznych i zakładach pracy w 2010 r. i był kontynuowany w następnych latach.
- Proporcjonalnie, spadek odsetka osób narażonych na bierne palenie w miejscach publicznych i zakładach pracy jest większy wśród palących niż niepalących.

8. Rekomendacje

- Jak wskazuje niniejsze badanie od 2009 roku w przestrzeni publicznej znacznie zmniejszył się odsetek osób narażonych na bierne palenie. Od roku 2011 zmniejsza się również liczba osób palących tytoń, nie mniej jednak spadek odsetka osób palących wciąż jest niewielki (w 2013 roku nastąpił spadek o 4 punkty procentowe w stosunku do roku 2011). W związku z tym potrzebne wydaje się zintensyfikowanie działań prowadzących do ograniczenia palenia tytoniu. Szczególnie istotne są działania zmierzające do zamiany zapisów prawnych w tym zakresie, a także działania edukacyjno-informacyjne w postaci szkolnych programów edukacyjnych oraz kampanii społecznych/medialnych.
- Działania mające na celu ograniczenie palenia tytoniu powinny być skierowane przede wszystkim do osób w średnim wieku (zarówno kobiet, jak i mężczyzn), które zamieszkują duże miasta (powyżej 500 tys. mieszkańców) oraz są gorzej sytuowane materialnie (ze szczególnym uwzględnieniem bezrobotnych).

- Ważnym aspektem w ograniczeniu spożycia tytoniu jest poszerzenie działań prowadzących do zmiany postaw palaczy i wspierających ich dążenia do zerwania z nałogiem. Działania te powinny mieć na celu przede wszystkim wzmocnienie ich motywacji do rzucenia palenia (np. w postaci ogólnopolskiego systemu poradnictwa odwykowego), gdyż wyniki badania pokazują, że niewielu palących planuje bądź próbowało w ostatnim czasie rzucić palenie.
- W opinii Polaków (79% społeczeństwa), także palących, kluczowym instrumentem ograniczenia konsumpcji tytoniu jest podniesienie cen papierosów. Dotyczyć to powinno także m.in. tytoniu skręcanego ręcznie, który właśnie ze względu na niższą od papierosów tradycyjnych cenę posiada dość duży odsetek zwolenników. Instrument cenowy być może ograniczyłby palenie w szczególności wśród dzieci i młodzieży^{2,3} oraz osób ubogich.
- Wyniki badania pokazują, że miejscem, gdzie jesteśmy najbardziej narażeni na bierne palenie, są przystanki autobusowe. 26% badanych deklaruje, że było narażonych na dym tytoniowy w tych miejscach. Może to być skutkiem braku wiedzy na temat istnienia zakazu palenia na przystankach. W związku z tym, należałoby stworzyć krótki komunikat w formie kampanii społecznej informujący o zakazie np. emisja spotu edukacyjnego w telewizji czy w środkach komunikacji miejskiej. Należy zwiększyć świadomość tego faktu szczególnie wśród niepalących tak, by mogli reagować w takich przypadkach, jak i świadomość palących o istniejącym zakazie i konsekwencjach wiążących się z jego nieprzestrzeganiem.
- Badani przyznający się do palenia tytoniu najczęściej deklarują, że zaczęli palić już w wieku 15-19 lat (ponad połowa palaczy). W związku z tą wiedzą rodzi się potrzeba zastanowienia, co zrobić by młodzież tak często i licznie nie zaczynała swojej przygody z tytoniem. Ważna jest edukacja młodych Polaków w tej kwestii zarówno w szkołach, jak i w rodzinach. Szersze działania edukacyjne (w tym kontynuacja i rozszerzenie programów przedszkolnych i szkolnych), kampanie społeczne oraz szereg innych działań jest niezbędny, by Polacy nie zaczęli palić w tak młodym wieku.
- Ważną kwestią, na którą zwracają uwagę dane z powyższego raportu, jest opinia badanych Polaków na temat przestrzegania zakazu palenia. Ponad połowa pytanym jest zdania, że ludzie nie przestrzegają zakazu palenia w miejscach publicznych, mimo to niewielu z nich przyznaje, że znają kogoś, kto otrzymał mandat za nieprzestrzeganie zakazu. Na pewno istnieje potrzeba wzmocnienia egzekwowania zakazu palenia oraz być może wprowadzenia zmian w zasadach karania palaczy nieprzestrzegających zakazu palenia, bo obecny system wydaje się nie być wystarczająco skuteczny.
- Niepokojące także są wyniki dotyczące palenia w domu i w obecności dzieci, kobiet w ciąży i innych dorosłych niepalących osób. Jako, że kampanie społeczne/ medialne bądź programy prozdrowotne wskazywane

² Ciecierski C., Cherukupalli R., Weresa M., *Ekonomiczne aspekty palenia tytoniu i opodatkowania wyrobów tytoniowych w Polsce*, International Union Against Tuberculosis and Lung Disease, 2011, Paryż.

³ Bank Światowy, *Curbing the Epidemic: Governments and the Economics of Tobacco Control*, Bank Światowy, 1999, Waszyngton.

są na trzecim miejscu w najskuteczniejszym ograniczaniu palenia tytoniu, warto zwrócić w nich uwagę na wyżej wymienione problemy oraz uświadamiać palaczy, iż nie należy palić w obecności osób niepalących.

- We wszystkich miejscach publicznych i zakładach pracy należy wzmocnić egzekwowanie zakazu palenia. Wymaga to nie tylko zmian w prawie w postaci obarczenia odpowiedzialnością za przestrzeganie zakazu właściciela lub zarządcę danego obiektu, ale także zwiększenia społecznej i instytucjonalnej świadomości i asertywności w tym zakresie.
- Mimo wprowadzenia zakazu reklamy, promocji i sponsorowania wyrobów tytoniowych, badani deklarują, że najczęściej spotykają się z reklamą papierosów w punktach sprzedaży oraz w Internecie, funkcjonuje także sprzedaż papierosów po promocyjnej cenie. Związane jest to z nieprecyzyjnymi zapisami ustawy⁴ i wykorzystywaniem luk prawnych przez koncerny tytoniowe. Należałoby doprecyzować zapisy ustawy, szczególnie w aspekcie informacji o wyrobach tytoniowych, zezwalając jedynie na pisemną (bez graficznej) informacji w punktach sprzedaży. Rekomenduje się także zwiększenie ilości kontroli w punktach sprzedaży pod kątem eliminacji działań marketingowych zachęcających do kupowania tytoniu oraz wzrost sankcji za nieprzestrzeganie tego zakazu.
- Jednym z aktualnych problemów, któremu trzeba poświęcić większą uwagę są e-papierosy. Choć ciągle brakuje naukowych badań na temat ich szkodliwości oraz skuteczności jako środka pomagającego rzucić palenie, wielu Polaków jest przekonanych, że są mniej szkodliwe niż papierosy tradycyjne oraz uznają je za skuteczny środek odwykowy. Badani deklarują także, że palą e-papierosy, gdyż są tańsze niż tradycyjne papierosy. Jednak mimo wszystko e-papierosy nie są jeszcze bardzo popularną formą zażywania tytoniu, nie zmienia to faktu, że należy zwiększyć świadomość Polaków na ich temat, by nie były traktowane jako terapia odwykowa dla papierosów tradycyjnych.

⁴ USTAWA z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (Dz. U. 1996 nr 10 poz. 55, z późn. zm.)